

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო

მეორე სექცია

საქმე “სალინაძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ”
(განაცხადი №18768/05)

განჩინება

სტრასბურგი

2010 წლის 27 მაისი

საბოლოო გახდა
27/08/2010

წინამდებარე განჩინება შესაძლოა დაექვემდებაროს რედაქციულ გადასინჯვას.

საქმეზე „სალინაძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ“,

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (ნაწილი მეორე) პალატამ, შემდეგი შემადგენლობით:

ფრანსუაზ ტულკენსი, სასამართლოს თავმჯდომარე
ირენეუ კაბრალ ბარეტო
ვლადიმერო ზაგრებელსკი
დანუტე იოჩიენე
დრაგოლიუბ პოპოვიჩი
ანდრაშ შაიო
ნონა წოწორია
კრისტინა პარდალოსი, მოსამართლეები
და *სალი დოლე*, სექციის რეგისტრატორი

2010 წლის 29 აპრილს გამართული დახურული თათბირის შემდეგ გამოაქვეყნა წინამდებარე განჩინება, რომელიც ძალაში შევიდა ზემოთ აღნიშნულ დღეს:

პროცედურა

1. საქმის საფუძველია განაცხადი (№ 18768/05) საქართველოს წინააღმდეგ, რომელიც 2005 წლის 27 აპრილს, სასამართლოში შეიტანა საქართველოს ექვსმა მოქალაქემ, *ბათალბი სალინაძემ* („პირველი განმცხადებელი“), *ლია სალინაძემ* („მეორე განმცხადებელი“), *ვასილ სალინაძემ* („მესამე განმცხადებელი“), *ნანა ბლიაძემ* („მეოთხე განმცხადებელი“), *ქეთევან სალინაძემ* („მეხუთე განმცხადებელი“) და *ნინო სალინაძემ* („მეექვსე განმცხადებელი“), ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის („კონვენცია“) 34-ე მუხლის შესაბამისად. განაცხადი თავდაპირველად შეეხებოდა განმცხადებლების გამოძევებას მათი საცხოვრებლიდან. 2006 წლის 13 დეკემბერს, პირველმა განმცხადებელმა წარმოადგინა ახალი განაცხადი მის წინასწარ პატიმრობასთან დაკავშირებით.

2. განმცხადებლებს წარმოადგენდნენ ბ-ნი *ზურაბ თოდუა* და ბ-ნი *მალხაზ კატარია* – ადვოკატები თბილისიდან. საქართველოს მთავრობას („მთავრობა“) წარმოადგენდა მთავრობის ყოფილი აგენტი – იუსტიციის სამინისტროს წარმომადგენელი – ბ-ნი *დავით თომაძე*.

3. 2007 წლის 29 აგვისტოს, მთავრობას ეცნობა განაცხადის შესახებ, კონვენციის მე-3, მე-5 (§§ 3 და 4) და მე-8 მუხლებისა და პირველი დამატებითი ოქმის I მუხლის შესაბამისად. მიღებული იქნა გადაწყვეტილება განაცხადის დასაშვებობისა და არსებითი მხარის ერთდროულად განხილვის თაობაზე (მუხლი 28§3).

4. 2007 წლის 25 დეკემბერსა და 2008 წლის 29 თებერვალს, მთავრობამ და განმცხადებელმა წარმოადგინეს საკუთარი მოსაზრებები განაცხადის დასაშვებობისა და არსებითი მხარის თაობაზე (რეგლამენტის 54-ე „ა“ მუხლი).

5. 2008 წლის 30 ივლისსა და 5 აგვისტოს, აგრეთვე 2009 წლის 5 ოქტომბერს, განმცხადებლებმა საკუთარი ინიციატივით წარადგინეს დიდი მოცულობის შუამდგომლობები, რომლებშიც განმეორებული იყო მათ მიერ უკვე წარმოდგენილ მოსაზრებებში მოყვანილი არგუმენტები და დამატებული იყო ახალი და საქმესთან კავშირში არმყოფი პრეტენზიები. სასამართლომ გადაწყვიტა, არ დაერთო ზემოაღნიშნული შუამდგომლობები საქმის მასალებისათვის, რეგლამენტის 38-ე მუხლისა და სასამართლოს თავმჯდომარის მიერ 2003 წლის 1 ნოემბერს გამოქვეყნებული პრკანონიკული დირექტივების თანახმად.

ფაქტები

1. საქმის გარემოებები

ა. განმცხადებლების შესახება კოტეჯში

6. პირველი და მეორე განმცხადებლები არიან ცოლი და ქმარი. ორივე დაბადებულია 1937 წელს. მათი ვაჟი, მესამე განმცხადებელი და მისი მეუღლე - მეოთხე განმცხადებელი, დაბადებულები არიან 1964 და 1970 წლებში. მეხუთე და მეექვსე განმცხადებლები არიან პირველი და მეორე განმცხადებლების ქალიშვილები და დაბადებულები არიან 1962 და 1971 წლებში.

7. განმცხადებლები, მეოთხე განმცხადებლის გამოკლებით, წარმოადგენენ იძულებით გადაადგილებულ პირებს აფხაზეთიდან, საქართველო. 1992-93 წლებში განვითარებული შეიარაღებული კონფლიქტის შედეგად ისინი, დაახლოებით 300.000 სხვა ეთნიკურ ქართველთან ერთად, გამოიქცნენ აფხაზეთიდან და მიატოვეს სახლები და საკუთრება.

8. იმ ფკანონის გამო, რომ პირველ განმცხადებელს მაღალი თანამდებობა ეკავა აფხაზეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროში, 1994 წლის იანვარში, საქართველოს შს მინისტრმა მას შესთავაზა სამინისტროს საგამოძიებო დეპარტამენტის ხელმძღვანელის პოსტი. მას შემდეგ, რაც პირველმა განმცხადებელმა მიიღო შემოთავაზებული პოსტი, ის და მისი ოჯახი შესახლდნენ სამინისტროს კუთვნილ კოტეჯში, რომელიც მდებარეობდა ავჭალის ქუჩაზე, № 15-ში, თბილისის გარეუბანში („კოტეჯი“).

9. საქმის მასალების თანახმად, კოტეჯი სამინისტროს საკუთრებაში გადაეცა 1993 წლის 29 ოქტომბერს. № 531 ბრძანებულების საფუძველზე, რომელიც გამოსცა შს მინისტრმა ზემოთ აღნიშნულ დღეს, სამინისტროს საკუთრებაში გადმოვიდა კოტეჯი, რომელიც სახელმწიფო სპორტულ კლუბ „დინამოს“ ეკუთვნოდა და შს სამინისტროს ფინანსურ და ტექნიკური უზრუნველყოფის დეპარტამენტს დაევალა

პასუხისმგებლობა კოტეჯის გამოყენებაზე. 1993 წლის 29 ოქტომბერს გამოცემული ბრძანების თანახმად, კოტეჯის სამინისტროს ბალანსზე დაბრუნება გამართლებული იყო კადრების რაოდენობის მნიშვნელოვანი ზრდით, რასაც თან ერთვის ის ფკანონიც, რომ აფხაზეთში არსებული მტრული ტენდენციების გათვალისწინებით, სამინისტროს დევნილი თანამშრომლები საჭიროებდნენ დასაქმებითა და თავშესაფრით უზრუნველყოფას.

10. პირველმა განმცხადებელმა და მისმა ოჯახმა დაიწყო კოტეჯის მიმდებარე ტერიტორიით სარგებლობა და ტერიტორიაზე დარგეს ხილი და ბოსტნეული, ასევე მოაშენეს შინაური ფრინველები და ცხოველები. მოგვიანებით, სადინაძეების ოჯახმა უსასყიდლოდ შეიფარა რვა უსახლკარო ნათესავი, რომლებიც ასევე აფხაზეთიდან იყვნენ დევნილები („სადინაძეების ოჯახის ნათესავები“). 1998 და 1999 წლებში, მესამე განმცხადებელი დაქორწინდა მეოთხე განმცხადებელზე და წყვილი საცხოვრებლად დარჩა აღნიშნულ კოტეჯში.

11. 1998 წელს პირველი განმცხადებელი გავიდა პენსიაზე საქართველოს შს სამინისტროს სამსახურიდან.

12. 2000 წლის 20 აპრილს სამინისტრომ გასცა წერილი, რომელიც ადასტურებდა პირველი განმცხადებლის მიერ კოტეჯის და მიმდებარე ტერიტორიის ფლობის მართლზომიერებას („სამინისტროს 2000 წლის 20 აპრილის წერილი“). წერილის თანახმად პირველი განმცხადებელი და მისი ოჯახი კოტეჯში დასახლდნენ 1994 წელს შს მინისტრის მიერ გაცემული ბრძანების საფუძველზე, რომელიც ემყარებოდა 1996 წლის 28 ივნისის იძულებით გადაადგილებულ პირთა - დევნილთა შესახებ კანონს („იძულებით გადაადგილებულ პირთა კანონი“). წერილში ასევე მითითებული იყო, რომ საკუთრება იყო დროებითი ხასიათის, პერიოდი არ იყო დაკონკრეტებული და რომ მესაკუთრე ვალდებული იყო, გაფრთხილებოდა საკუთრებას. წერილის ასლი გადაეცა ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს ინფორმაციისათვის.

13. როგორც საქმის მასალები ცხადყოფს, 2001 წელს, მეხუთე განმცხადებელმა დატოვა კოტეჯი და საცხოვრებლად გადავიდა მეუღლესთან, უკრაინაში. 2001 წლის 31 აგვისტოს, მეექვსე განმცხადებელი გახდა კოტეჯის მიმდებარე ტერიტორიის ნაწილის რეგისტრირებული მესაკუთრე.

ბ. კალაძის საქმე

14. 2003 წელს მომხდარი „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ (დამატებითი დეტალებისათვის, იხ. „საქართველოს ლეიბორისტული პარტია საქართველოს წინააღმდეგ“, № 9103/04, §§ 11-13, 2008 წლის 8 ივლისის განჩინება) ახლად დანიშნულმა შს მინისტრმა გამოიძახა პენსიაზე გასული პირველი განმცხადებელი და სთხოვა, ეხელმძღვანელა კალაძის საქმის გამოძიებისათვის. ეს იყო გახმაურებული სისხლის სამართლის საქმე, რომლის გახსნასაც 2001 წლიდან უშედეგოდ ცდილობდნენ სამართალდამცავები და რომელიც შეეხებოდა კაბა

კალაძის – მილანის კლუბში მოთამაშე ცნობილი ქართველი ფეხბურთელის ძმის გატაცებასა და გაუჩინარებას. პირველმა განმცხადებელმა მიიღო შეთავაზება; შს მინისტრის 2003 წლის 13 დეკემბრის ბრძანებით, იგი დააწინაურეს, მიანიჭეს პოლიციის პოლკოვნიკის წოდება და დანიშნეს დამოუკიდებელი საგამოძიებო ერთეულის ხელმძღვანელად, რომელიც იძიებდა კალაძის საქმეს და გატაცების სხვა გახმაურებულ ფაქტებს.

15. პირველი განმცხადებლის თანახმად, მის დაქვემდებარებაში მყოფი საგამოძიებო ერთეულის მიერ მომდევნო თვეების მანძილზე გამოვლენილ იქნა გარემოებები კალაძის საქმესთან დაკავშირებით. სავარაუდოდ, ახლად გამოვლენილი ინფორმაცია პრობლემებს უქმნიდა ზოგიერთ მაღალჩინოსანს, რომლებიც იდგნენ ქართული ფეხბურთის სფეროში განხორციელებული კრიმინალური მაქინაციების უკან, და 2004 წლის 30 მარტს, გენერალურმა პროკურორმა, ბნ-მა ი. ო.-მ პირადად სთხოვა პირველ განმცხადებელს, შეეწყვიტა საქმის გამოძიება.

16. 2004 წლის ივნისში, გენერალური პროკურორი, ბ-ნი ი. ო. დაინიშნა შს მინისტრის პოსტზე. სავარაუდოდ, ახლად დანიშნულმა მინისტრმა პირველი განმცხადებელი ჩამოაშორა კალაძის საქმეს და 2004 წლის 26 ივნისს დამამცირებელი ფორმით გამოაძევა იგი კაბინეტიდან.

17. 2004 წლის 13 ოქტომბერს პირველმა განმცხადებელმა უშიშროების ეროვნულ საბჭოს – საქართველოს პრეზიდენტის სათათბირო ორგანოს, გადასცა კონფიდენციალური ფაილი. სავარაუდოდ ფაილი შეიცავდა ინფორმაციას ბ-ნი ი. ო.-სა და სხვა მაღალჩინოსნების მიერ უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების შესახებ.

გ. გასახლება კოტეჯიდან

18. 2004 წლის 25 ოქტომბერს პოლიცია მივიდა სალინაძეების ოჯახში და შს მინისტრის ბ-ნი ი. ო.-ს მიერ გაცემული ზეპირი განკარგულების საფუძველზე მოსთხოვა კოტეჯის დაცლა. პირველმა განმცხადებელმა პოლიციას წარუდგინა მინისტრის 2000 წლის 20 აპრილის წერილი, რომელიც ადასტურებდა მისი ფლობის მართლზომიერებას და ოფიცრებს სთხოვა მისი საცხოვრებელიდან წასვლა.

19. 2004 წლის 30 ოქტომბერს პოლიცია კვლავ მივიდა სალინაძეების ოჯახში, იგივე მოთხოვნით. თუმცა, იმის გამო, რომ პოლიციამ ვერ წარმოადგინა სასამართლოს გადაწყვეტილება, პირველმა განმცხადებელმა ისინი სახლში არ შეუშვა.

20. 2004 წლის 31 ოქტომბერს, პოლიციამ განმეორებით სცადა განმცხადებლების გასახლება. ამჯერად კოტეჯს ალყა შემოარტყა დაახლოებით თხუთმეტმა პოლიციელმა და სპეც-სამსახურის რამდენიმე აგენტმა, რომლებსაც შავი ნიღბები ეკეთათ სახეზე. მათ ისევ გაიმეორეს, რომ შს მინისტრისაგან მიღებული ჰქონდათ ზეპირი ბრძანება განმცხადებლების გასახლების შესახებ. პირველი განმცხადებელი ცხარე კამათში ჩაერთო პოლიციელებთან და მათგან მოითხოვდა

სასამართლოს ორდერის ჩვენებას, რომლის საფუძველზეც მათ ექნებოდათ ბინაში შესვლის უფლება, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ისინი დაუყოვნებლივ უნდა წასულიყვნენ ტერიტორიიდან. სიტუაციის დამაბვის შედეგად, მეორე განმცხადებელმა გონება დაკარგა. მეოთხე განმცხადებელს, რომელიც იმ დროს ფეხმძიმედ იყო, ნერვული შეტევა დაემართა. იმის გამო, რომ პოლიციას არ ჰქონდა სასამართლო გადაწყვეტილება, მათ დატოვეს ტერიტორია.

21. განმცხადებლების თანახმად, 2004 წლის 1 ნოემბერს, დაახლოებით 60 ნიღბიანი, შეიადებული სპეცდანიშნულების ძალების წარმომადგენელი შეიჭრა მათ კოტეჯში. ოპერაციას ხელმძღვანელობდა მცხეთა-მთიანეთის პოლიციის რაიონული სამმართველოს უფროსი. პოლიციამ, რომელსაც არ გააჩნდა აღნიშნული მოქმედების ნებადართველი არანაირი კანონიერი დოკუმენტი, იძულებით გამოაძევა კოტეჯიდან მეორე განმცხადებელი და სალინაძის ოჯახის ნათესავები (ინციდენტის დროს სხვა განმცხადებლები, პირველი განმცხადებლის ჩათვლით, არ იმყოფებოდნენ სახლში). გასახლების შემდეგ, კოტეჯში დაბანაკდა რამდენიმე პოლიციელი. პოლიციამ ასევე დაიკავა მიმდებარე მიწის ნაკვეთი, რომელიც წარმოადგენდა მეექვსე განმცხადებლის რეგისტრირებულ საკუთრებას.

დ. მოთხოვნილი უფლებრივი დაცვა

22. 2004 წლის 1 ნოემბრის ინციდენტის შემდეგ, პირველმა განმცხადებელმა სამოქალაქო სარჩელი შეიტანა და წარმოადგინა საჩივარი სისხლის სამართლის დანაშაულის თაობაზე, რა დროსაც იგი ასაჩივრებდა კოტეჯის უკანონოდ ჩამორთმევას და მისი პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლას შს სამინისტროს მაღალჩინოსნების მხრიდან.

23. აღნიშნულ პროცესებზე, რომლებიც ქვემოთ არის აღწერილი, პირველი განმცხადებელი წარმოადგენდა საკუთარ თავს, როგორც ერთ მომჩივანს. დანარჩენ ხუთ განმცხადებელს არ გაუფორმებია რაიმე დოკუმენტი, რომელიც პირველ განმცხადებელს ან იურისტს აძლევდა მათი სახელით მოქმედების უფლებას. შესაბამისად, როდესაც დაიწყო პირველი განმცხადებლის სარჩელის განხილვა მფლობელობის აღდგენის თაობაზე, ადგილობრივმა სასამართლომ გამოკვლევა შეზღუდა და შემოიფარგლა მხოლოდ პირველი განმცხადებლის საკუთრების უფლების გამოკვლევით (იხ. §§ 26, 33-37 და 43-44).

24. პირველი განმცხადებლის მიერ შეტანილი სარჩელების გარდა, მეექვსე განმცხადებელმა მოიგო დავა მისი კუთვნილი მიწის ნაკვეთის დაკავების თაობაზე (იხ. §21). მისი საჩივრის შედეგად შს სამინისტრომ დატოვა მიწის ნაკვეთი 2005 წლის 14 მარტს.

1. პირველი განმცხადებლის მიერ შეტანილი სარჩელი მფლობელობის აღდგენის თაობაზე

ა. პროცესი პირველ ინსტანციაში

25. 2004 წლის 22 ნოემბერს, განმცხადებელმა სამოქალაქო სარჩელი შეიტანა შს სამინისტროს წინააღმდეგ და სამოქალაქო კოდექსის 155-ე, 159-ე და 160-ე მუხლების საფუძველზე ითხოვდა მფლობელობის აღდგენას კოტეჯზე. პირველი განმცხადებელი ჩიოდა, რომ კოტეჯს იგი მართლზომიერად ფლობდა და რომ კოტეჯი იყო მისი და მისი ოჯახის ბინა 1994 წლიდან. პირველი განმცხადებელი ასევე ჩიოდა, რომ მისი პირადი და ასევე ოჯახის ნივთები დარჩა დალუქულ კოტეჯში, მას და მის ოჯახს სხვა საცხოვრებელი არ გააჩნდათ და ითხოვდა სასამართლოსაგან კოტეჯში დარჩენის ნებას დავის საბოლოო გადაწყვეტამდე. იმავე დღეს, მთაწმინდა-კრწანისის რაიონის სასამართლომ არ დააკმაყოფილა თხოვნა, როგორც დაუსაბუთებელი, თუმცა ძირითადი სარჩელი დასაშვებად ცნო საქმის არსებითი განხილვისათვის. პირველმა განმცხადებელმა ითხოვა დაუყოვნებლივ აღსასრულებელი გადაწყვეტილების გამოტანა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 268-ე მუხლის საფუძველზე.

26. 2004 წლის 30 დეკემბრის გადაწყვეტილებით მთაწმინდა-კრწანისის რაიონის სასამართლომ დააკმაყოფილა პირველი განმცხადებლის სარჩელი და მოპასუხე სამინისტროს მოსთხოვა კოტეჯის დაბრუნება პირველი განმცხადებლისათვის. სასამართლომ გაითვალისწინა, რომ 2000 წლის 20 აპრილით დათარიღებული მინისტრის წერილი იყო მტკიცებულება იმ ფაქტისა, რომ პირველი განმცხადებელი და მისი ოჯახი კოტეჯში დასახლდნენ როგორც იძულებით გადაადგილებული პირები აფხაზეთიდან, მინისტრის ბრძანების საფუძველზე და დაადგინა, რომ კოტეჯი იყო მის ლეგიტიმურ მფლობელობაში. სასამართლომ გაითვალისწინა, რომ 1996 წლის 28 ივნისის კანონი იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ, ნაწილი 7§3, კრძალავდა იძულებით გადაადგილებულ პირთა გასახლებას საცხოვრებლიდან, შემდეგი გამონაკლისებით: ა) მათთან შეთანხმების მიღწევა; ბ) ალტერნატიული საცხოვრებლის შეთავაზება; გ) გასახლება აუცილებელია ბუნებრივი კატაკლიზმების გამო და გამოყოფილი ადექვატური კომპენსაცია; დ) იძულებით გადაადგილებული პირები თვითნებურად, სამართლებრივი ნებართვის გარეშე დაეპატრონნენ სადავო საკუთრებას. იმდენად, რამდენადაც არცერთი ზემოთხსენებული გარემოება არ ფიგურირებს პირველი განმცხადებლის საქმეში, სასამართლომ დაადგინა, რომ 2004 წლის 1 ნოემბერს მომხდარი გასახლება იყო უკანონო. რაიონულმა სასამართლომ გააკრიტიკა მოპასუხე სამინისტრო, კანონიერი გადაწყვეტილების გარეშე და მხოლოდ მინისტრის ზეპირი ბრძანების საფუძველზე კოტეჯის ჩამორთმევის გამო. სასამართლომ მიუთითა, რომ ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 51-ე მუხლის 1 და 2 პუნქტების თანახმად, ადმინისტრაციული კანონი, მაგალითად მინისტრის ბრძანება, შეიძლება გაიცეს ზეპირი წესით მხოლოდ განსაკუთრებულ სიტუაციებში, რასაც სამი დღის ვადაში

უნდა მოჰყვეს წერილობითი ასლი; ეს ასე არ მომხდარა მოცემულ შემთხვევაში. ზემოაღნიშნული მოსაზრებების გათვალისწინებით სასამართლომ დაასკვნა, რომ პირველ განმცხადებელს უნდა დაუბრუნდეს კოტეჯი საკუთრებაში სამოქალაქო კოდექსის 160-ე მუხლის საფუძველზე.

27. თუმცა, მთაწმინდა-კრწანისის რაიონულმა სასამართლომ უარი განაცხადა მისი გადაწყვეტილების დაუყოვნებლივ აღსრულების შესახებ ბრძანების გაცემაზე. სასამართლო მიუთითებდა, რომ უარი დასაბუთებული იყო მოპასუხე სამინისტროს განცხადებით, რომლის თანახმად, გასახლების შემდეგ, კოტეჯი გადაეცა სპეც-სამსახურის ერთეულს და მათ გასვლას გარკვეული დრო სჭირდებოდა.

28. 2005 წლის 6 იანვარს, პირველი განმცხადებლის წარმომადგენლებმა მოინახულეს კოტეჯი. კოტეჯი ცარიელი დახვდათ და ორი პოლიციელისაგან, რომლებიც დარაჯობდნენ შენობას, მათ შეიტყვეს, რომ საღინაძეების გასახლების შემდეგ, ოთახები დაილუქა და არანაირი ერთეული არ ყოფილა იქ განთავსებული. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ადგილზე გაკეთდა ჩანაწერი.

ბ. სააპელაციო პროცესი

29. 2005 წლის 27 იანვარს მოპასუხე სამინისტრომ გაასაჩივრა 2004 წლის 30 დეკემბრის განჩინება. სამინისტრომ აღიარა, რომ მან პირველ განმცხადებელს მისცა კოტეჯით სარგებლობის უფლება და დააკონკრეტა, რომ საკუთრების უფლება მხოლოდ დროებითი ხასიათისა იყო. შესაბამისად, პირველი განმცხადებლის საკუთრების უფლების შეწყვეტა და მისი ოჯახის კოტეჯიდან გამოსახლება არ შეიძლებოდა, მიჩნეული ყოფილიყო უკანონოდ. სამინისტრომ ასევე განაცხადა, რომ კოტეჯი და მისი მიმდებარე მიწის ნაკვეთი წარმოადგენდა სტრატეგიულ ობიექტს სახელმწიფოსათვის.

30. 2005 წლის 13 თებერვალს პირველმა განმცხადებელმაც გაასაჩივრა 2004 წლის 30 დეკემბრის განჩინება, რომელიც შეეხებოდა განჩინების დაუყოვნებლივ აღსრულებას. შესაბამის დოკუმენტზე დაყრდნობით (იხ. §28), იგი ჩიოდა, რომ მოპასუხე სამინისტრომ შეცდომაში შეიყვანა ქვედა ინსტანციის სასამართლო, როდესაც სასამართლოს აცნობა კოტეჯში პოლიციის ერთეულის განთავსების შესახებ. კოტეჯზე მფლობელობის დაუყოვნებლივ აღდგენის მხარდამჭერ კიდეც ერთ არგუმენტად მან დაასახელა მისი ოჯახის ზოგიერთი წევრის რთული სოციალური და საბინაო მდგომარეობა. შესაბამისად, სხვა არგუმენტებთან ერთად, იგი აცხადებდა, რომ მეხუთე განმცხადებელი მოკლე ხანში ბრუნდებოდა უკრაინიდან ახლადშემენილ შვილთან ერთად და აღნიშნული კოტეჯის გარდა, მას საქართველოში სხვა საცხოვრებელი არ გააჩნდა.

31. 2005 წლის 19 დეკემბერს თბილისის რაიონულმა სასამართლომ დანიშნა საქმის არსებითი განხილვა. სხდომის დროს მოპასუხე სამინისტრომ კიდეც ერთხელ დაადასტურა, რომ „ბ-ნი ი.ო.-ს ზეპირი განკარგულების“ გარდა, არ არსებობდა

კოტეჯის ჩამორთმევის სხვა კანონიერი საფუძვლები. სამინისტრომ ასევე განაცხადა, რომ მან არაერთხელ შესთავაზა პირველ განმცხადებელს კოტეჯიდან მისი პირადი და ოჯახის კუთვნილი ნივთების გატანა, თუმცა ამ უკანასკნელმა თანამშრომლობაზე უარი განაცხადა.

32. რაიონულმა სასამართლომ ასევე გამოიკვლია ორი მოწმის – ბ-ნი დ.მ-სა და ბ-ნი ჯ.მ-ს ზეპირი და წერილობითი ჩვენებები; ეს ორი პიროვნება იყვნენ შს მინისტრის მოადგილეები იმ პერიოდში, როდესაც პირველი განმცხადებელი დასახლდა კოტეჯში. აღნიშნულმა მოწმეებმა განაცხადეს, რომ პირველმა განმცხადებელმა წერილობით მიმართა შს მინისტრს 1993 წლის იანვარში და ითხოვა დასაქმება და საცხოვრებელი. მინისტრმა ხელმოწერით დააკმაყოფილა მოთხოვნა, რის შედეგადაც პირველ განმცხადებელს შესთავაზეს ახალი თანამდებობა შს სამინისტროში და შესახლეს კოტეჯში. გადაწყვეტილების მიღება დააჩქარა იმ გარემოებამ, რომ პირველი განმცხადებელი, კვალიფიციური და გამოცდილი გამომძიებელი, უსახლკაროდ დარჩა აფხაზეთში განვთარებული მოვლენების შედეგად.

33. თბილისის რაიონულმა სასამართლომ იმავე დღეს გამოიტანა განჩინება, რითაც სრულად დააკმაყოფილა მოპასუხე სამინისტროს სარჩელი. სასამართლომ აღიარა ის ფაქტი, რომ პირველი განმცხადებელი კოტეჯითა და მისი მიმდებარე ტერიტორიით სარგებლობდა 1994 წლის იანვრიდან 2004 წლის 1 ნოემბრამდე. შს მინისტრის 1993 წლის 29 ოქტომბრის ბრძანებაზე (იხ. §9) დაყრდნობით, სასამართლომ დაადგინა, რომ კოტეჯი მოცემულ პერიოდში წარმოადგენდა სამინისტროს საკუთრებას. ასევე დადგინდა იქნა, რომ პირველ განმცხადებელს არასოდეს არ მიუღია რეგისტრირებული საკუთრების უფლება აღნიშნულ უძრავ ქონებაზე.

34. სააპელაციო სასამართლომ განიხილა, შესაძლებელი იყო თუ არა იმის თქმა, რომ პირველი განმცხადებელი კეთილსინდისიერად ფლობდა კოტეჯს. სასამართლომ დაადგინა, რომ სამოქალაქო კოდექსის 159-ე მუხლის თანახმად მთავარი მოსაზრება ამასთან დაკავშირებით იყო შემდეგი: შესაძლებელი იყო თუ არა იმის თქმა, რომ მას კანონიერად ჰქონდა მფლობელობა მიღებული. მართლზომიერება გამორიცხული იქნებოდა, პირველ განმცხადებელს რომ ელიარებინა, რომ მფლობელობა მას უკანონოდ ჰქონდა მოპოვებული. მეორეს მხრივ, თუ მისი მფლობელობა აღმოჩნდებოდა უკანონო, რის შესახებაც პირველ განმცხადებელს არ ეცოდინებოდა, მაშინ ჩაითვლებოდა, რომ იგი საკუთრებას ფლობდა კეთილსინდისიერად.

35. ზემოაღნიშნულ პრინციპებზე დაყრდნობით, რაიონულმა სასამართლომ დაადგინა: იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ პირველმა განმცხადებელმა ვერ წარმოადგინა სამართლებრივი დოკუმენტი, რომელიც დაადასტურებდა, რომ კოტეჯი მას გადაეცა კანონიერ საფუძველზე დაყრდნობით, მისი საკუთრებაში შესვლა არ შეიძლება ჩაითვალოს კანონიერად. მინისტრის 2000 წლის 20 აპრილის წერილი არ იქნა მიღებული აღნიშნულის დამადასტურებელ საბუთად, მასში მოცემული ინფორმაციის შეუსაბამობის გამო. ამგვარად, სააპელაციო სასამართლო მიუთითებს: წერილის თანახმად პირველმა განმცხადებელმა კოტეჯი მიიღო 1994

წელს, დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა კანონის საფუძველზე, თუმცა ეს კანონი ძალაში შევიდა გაცილებით გვიან, 1996 წლის 28 ივნისს. გარდა ამისა, სასამართლოს აზრით, უბრალო წერილს არ შეეძლო სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობა. რაიონულმა სასამართლომ ასევე მიუთითა, რომ პირველი განმცხადებელი არ უნდა დაყრდნობოდა დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა აქტს, იმის გამო, რომ კანონი ძალაში შევიდა მისი კოტეჯში ჩასახლების შემდეგ. ნებისმიერ შემთხვევაში, აღნიშნული კანონის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, რომელიც კრძალავს იძულებით გადაადგილებულ პირთა გასახლებას სასამართლო ორდერის გარეშე, არ იყო შემხებლობაში აღნიშნულ საკითხთან, რადგანაც იგი აქტს დაემატა 2005 წლის 6 აპრილს, რაც ნიშნავს - 2004 წლის 1 ნოემბერს კოტეჯის ჩამორთმევის შემდეგ.

36. ზემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით, თბილისის რაიონულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ პირველ განმცხადებელს უნდა სცოდნოდა, რომ კოტეჯის მფლობელობა მის მიერ იყო უკანონო. ამის გათვალისწინებით, მოპასუხე სამინისტროს - კოტეჯის კანონიერ მესაკუთრეს - მიეცა პირველი განმცხადებლისაგან - არაკეთილსინდისიერი მფლობელისაგან საკუთრების დაბრუნების უფლება, სამოქალაქო კოდექსის 160-ე მუხლისა და 172-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე.

37. სააპელაციო სასამართლოს სამი მოსამართლიდან ერთმა, რომელიც არ დაეთანხმა უმრავლესობის აზრს, წარმოადგინა ცალკე მოსაზრება. მას მიაჩნდა, რომ მოპასუხე სამინისტროს 2000 წლის 20 აპრილის წერილი ნათლად ადასტურებდა, რომ პირველ განმცხადებელს კოტეჯი გადაეცა მინისტრის ბრძანების საფუძველზე. შესაბამისად, იგი არ უნდა ჩაითვალოს არაკეთილსინდისიერი მფლობელად. მოსამართლემ ასევე აღნიშნა, რომ სამინისტრომ განმცხადებლები გაასახლა სასამართლო გადაწყვეტილების გარეშე. ამგვარად, სამინისტროს კი გააჩნდა უპირატესი საკუთრების უფლება კოტეჯზე, პირველ განმცხადებელს მაინც ჰქონდა მფლობელობის დაბრუნების უფლება *in fine* სამოქალაქო კოდექსის 160-ე მუხლის საფუძველზე.

გ. საკასაციო პროცესი

38. 2006 წლის 27 იანვარს პირველმა განმცხადებელმა გაასაჩივრა სამართლებრივი საკითხები. მან მიუთითა მოპასუხე სამინისტროს 2000 წლის 20 აპრილის წერილზე, ყოფილი შს მინისტრის მოადგილეების მიერ გაკეთებულ განცხადებებსა და საქმის მასალებში არსებულ სხვა მტკიცებულებებზე და ეჭვქვეშ დააყენა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა მისი მფლობელობის უკანონობის შესახებ. მან ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ კოტეჯი მას თვითნებურად არ მიუთვისებია, არამედ იგი მას შესთავაზა მოპასუხე სამინისტრომ. მისი მფლობელობის ლეგიტიმურობა ასევე გამომდინარეობდა მინისტრის 1993 წლის 29 ოქტომბრის ბრძანებიდან, რომელიც მოხსენიებული იყო სააპელაციო სასამართლოს

განჩინებაში. პირველი განმცხადებელი აღნიშნავდა, რომ ბრძანებაში ნათლად იყო მითითებული ის, რომ როდესაც ის შეასახლეს კოტეჯში, სამინისტრო უფლებამოსილი იყო, კოტეჯი გამოეყენებინა იძულებით გადაადგილებული თანამშრომლების შესასახლებლად.

39. გარდა აღნიშნულისა, პირველი განმცხადებელი დავობდა, რომ კოტეჯის მისთვის ზედმეტი ფორმალობების გარეშე გადაცემის მთავარი მიზეზი იყო 1993-1994 წლებში საქართველოში არსებული ჰუმანიტარული კრიზისი, რა დროსაც ცენტრალურ ხელისუფლებას, აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებული დაახლოებით 300,000 უსახლკაროდ დარჩენილი პირისთვის სასწრაფოდ უნდა მოეძებნა თავშესაფარი. სტატისტიკაზე დაყრდნობით, რომლის მიხედვითაც აფხაზეთის კონფლიქტის შემდგომ პერიოდში ხელისუფლებამ დაახლ. 150,000 იძულებით გადაადგილებული პირი უზრუნველყო საცხოვრებლით, პირველი განმცხადებელი აღნიშნავდა, რომ არარეალისტური იქნებოდა იმის მოლოდინი, რომ საკუთრების გადაცემის ყველა ფორმალობა უდიდესი სიზუსტით იქნებოდა დაცული ყველა შემთხვევაში. პირველი განმცხადებელი მიუთითებდა მრავალ სამართლებრივ და ნორმატიულ აქტზე – სახელმწიფო მეთაურის 1992 წლის 30 დეკემბრის, 1993 წლის 2 ოქტომბრისა და 1995 წლის 29 მარტის ბრძანებულებებზე, მინისტრთა კაბინეტის 1994 წლის 31 დეკემბრისა და პარლამენტის 1996 წლის 17 აპრილის რეზოლუციებზე, 1996 წლის 26 ივნისის „იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ“ კანონზე, 2002 წლის 5 იანვრის პრეზიდენტის ბრძანებაზე და ა.შ., რომელთა საფუძველზეც საქართველომ იკისრა იძულებით გადაადგილებულ პირთა განსახლების ვალდებულება. სახელმწიფოს ამ ვალდებულების გათვალისწინებით, მისი კოტეჯში ჩასახლება და კოტეჯის ფლობა იყო სრულიად ლეგიტიმური.

40. პირველი განმცხადებელი ასაჩივრებდა იმ გარემოებას, რომ მისთვის და მისი ოჯახისათვის საცხოვრებელი სახლის ჩამორთმევამდე სამინისტროს სასამართლოსგან უნდა აეღო ნებართვა. თუმცა, კოტეჯიდან გასახლება არამხოლოდ სასამართლო ნებართვის გარეშე განხორციელდა, არამედ რაიმე წერილობითი ადმინისტრაციული კანონის გარეშეც. ამასთან დაკავშირებით, პირველი განმცხადებელი მიუთითებდა, რომ სააპელაციო სასამართლომ განზრახ და თვითნებურად უგულვებელყო იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ კანონის მე-7 მუხლის მე-3 პუნქტი, რომელიც ძალაში იყო მათი კოტეჯიდან გასახლების დროს და რომელიც კრძალავდა უკვე შესახლებული იძულებით გადაადგილებული პირების გასახლებას სათანადო პროცესუალური ნორმების დაცვისა და კომპენსაციის გაცემის გარეშე. საკუთარი არგუმენტის დასასაბუთებლად, პირველი განმცხადებელი მიუთითებდა უზენაესი სასამართლოს 2001 წლის 28 ნოემბრის გადაწყვეტილებაზე, რომელიც გამოტანილ იქნა მსგავს საქმეზე – *ხინთიბიძე და სხვები* (იხ. §69). და ბოლოს, პირველი განმცხადებელი ასახელებდა მის მძიმე სოციალურ და ეკონომიკურ პირობებს და ითხოვდა სრულ გათავისუფლებას სასამართლო ბაჟის გადახდისგან ან გადახდის გადავადებას საქმის განხილვის დასრულებამდე.

41. 2006 წლის 24 თებერვალს, უზენაესმა სასამართლომ გააკრიტიკა პირველი განმცხადებელი სასამართლო ბაჟის გადაუხდელობის გამო და უბრძანა თანხის

გადახდა 15 დღის ვადაში; წინააღმდეგ შემთხვევაში მას საჩივარი განხილვის გარეშე დაუბრუნდებოდა. 2006 წლის 17 მარტს, პირველმა განმცხადებელმა გადაიხდა 1.200 ლარი (510 ევრო), რაც პასუხობდა კანონით დადგენილ მოთხოვნას და წარმოადგენდა კოტეჯის ღირებულების 4%-ს. მან ასევე წარმოადგინა ხელშეკრულება, რომლის თანახმად, აღნიშნული თანხა მას ასესხა კერძო პირმა 2 წლის ვადით.

42. 2006 წლის 27 სექტემბერს უზენაესმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა პირველი განმცხადებლის საჩივარი სამართლებრივ საკითხებზე და ძალაში დატოვა სააპელაციო სასამართლოს 2005 წლის 19 დეკემბრის განჩინება.

43. უზენაესი სასამართლო დაეთანხმა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნებს და განმეორებით მიუთითა, რომ პირველ განმცხადებელს შეეძლო მფლობელობის აღდგენა კოტეჯზე მესაკუთრისაგან - მოპასუხე სამინისტროსაგან, სამოქალაქო კოდექსის 160-ე და 162-ე მუხლების საფუძველზე, მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ მის მიერ კოტეჯის თავდაპირველი ფლობა იყო ლეგიტიმური. ლეგიტიმურობა ნიშნავდა იმას, რომ მფლობელობის განხორციელება უნდა მომხდარიყო კანონიერ საფუძველზე. თუმცა, იმის გამო, რომ პირველმა განმცხადებელმა ვერ წარმოადგინა შესაბამისი ორგანოს სამართლებრივი გადაწყვეტილება, რომელიც დაადასტურებდა 1994 წელს მის მიერ კოტეჯის დაკავებას, მის მიერ კოტეჯის შემდგომი ფლობა არ შეიძლება ჩაითვალოს კეთილსინდისიერ ქმედებად. რაც შეეხება მოპასუხე სამინისტროს 2000 წლის 20 აპრილის წერილს, უზენაესმა სასამართლომ იგი არ მიიჩნია იურიდიული ძალის მქონე დოკუმენტად და განმარტა, რომ საქართველოს პრეზიდენტის 1997 წლის 8 სექტემბრის № 487 ბრძანებულების თანახმად, მხოლოდ სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს გააჩნდა კერძო პირებთან ასეთი ტიპის გარიგებების დადების კომპეტენცია. უზენაესმა სასამართლომ ასევე მიუთითა, რომ ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს გააჩნდა იძულებით გადაადგილებულ პირთა განსახლების კომპეტენცია იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ კანონის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის საფუძველზე. იმის გათვალისწინებით, რომ ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს არ შეუთავაზებია კოტეჯი პირველი განმცხადებლისათვის, უზენაესმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ კანონით გათვალისწინებული ბინით დაკმაყოფილების გარანტია არ ვრცელდებოდა მოცემულ სიტუაციაზე. აღნიშნული ფაქტების გათვალისწინებით, უზენაესმა სასამართლომ დაასკვნა, რომ სამინისტროს, როგორც კოტეჯის კანონიერ მფლობელს, უფლება ჰქონდა ჩამოერთმია პირველი განმცხადებლისათვის მისი საკუთრება სამოქალაქო კოდექსის 160-ე და 172-ე მუხლების საფუძველზე.

44. უზენაესი სასამართლოს ერთ-ერთმა მოსამართლემ წარმოადგინა განსხვავებული აზრი. მოსამართლემ აღნიშნა, რომ საქმეში არსებული ფაქტები ადასტურებდა, რომ პირველი განმცხადებელი კოტეჯს მინიმუმ კეთილსინდისიერად ფლობდა. თუ დავუშვებთ, რომ იგი არ იყო კოტეჯის ლეგიტიმური მფლობელი, მოპასუხე სამინისტროს არ ჰქონდა კოტეჯის ჩამორთმევის უფლება სათანადო პროცესის გარეშე და ძალის გამოყენებით, სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლის მოთხოვნების დარღვევით. მოსამართლე მივიდა დასკვნამდე, რომ პირველ

განმცხადებელს ჰქონდა კოტეჯის მფლობელობაში დაბრუნების მოთხოვნის უფლება სამოქალაქო კოდექსის 160-ე მუხლის *in fine* საფუძველზე.

2. პირველი განმცხადებლის მიერ შეტანილი სისხლის სამართლის სარჩელები

45. პირველმა განმცხადებელმა სისხლის სამართლის სარჩელი შეიტანა ზემოთ აღწერილი სამოქალაქო სარჩელის პარალელურად.

46. 2004 წლის 22 ნოემბერს, მან გენერალურ პროკურატურას სთხოვა, აღედრა სისხლის სამართლის საქმე 2004 წლის 1 ნოემბრის თვითნებური და ძალადობრივი გასახლებისა და შს სამინისტროს მაღალჩინოსნების მხრიდან მის მიერ წარმოებული კალაძის საქმის გამოძიებისათვის ხელის შეშლის ფაქტებზე.

47. 2004 წლის 23 დეკემბერს, გენერალურმა პროკურატურამ წერილობით უპასუხა მას და აცნობა, რომ სისხლის სამართლის საქმე ვერ დაიწყებოდა „შესაბამისი მასალების არარსებობის გამო“.

48. 2005 წლის 8 იანვარს, პირველმა განმცხადებელმა საჩივარი შეიტანა სასამართლოში გენერალური პროკურატურის 2004 წლის 23 დეკემბრის პასუხის წინააღმდეგ.

49. 2005 წლის 28 იანვრით დათარიღებულ წერილში, შს სამინისტრომ, სახალხო დამცველის აპარატის კითხვის პასუხად, წარმოადგინა 2004 წლის 1 ნოემბრის ინციდენტის მისეული ვერსია. წერილში აღიარებული იყო ის ფაქტები, რომ კოტეჯი პირველ განმცხადებელს გადაეცა 1994 წელს, იმჟამინდელი შს მინისტრის გადაწყვეტილებით, და წერილში ასევე აღნიშნული იყო, რომ ფლობა „ბოლოხანს გახდა უკანონო“. შედეგად, სამინისტრომ გადაწყვიტა საკუთრების დაბრუნება, თუმცა პირველმა განმცხადებელმა არ ისურვა თანამშრომლობა. საბოლოოდ, რამოდენიმე წარუმატებელი მცდელობის შემდეგ, სამინისტრომ, პოლიციის დახმარებით, პირველი განმცხადებლის არყოფნის დროს, დაიყოლია მეორე განმცხადებელი და საღინაძის ოჯახის ნათესავები კოტეჯიდან გასვლაზე. წერილში ხაზგასმით იყო აღნიშნული, რომ გასახლება არ მომხდარა იძულებით, არამედ პირიქით – იყო ნებაყოფლობითი და მშვიდობიანი, და რომ მეორე განმცხადებელს მიეცა საკუთარი ნივთების გატანის საშუალება გასახლების დროს. რაც შეეხება კოტეჯში არსებულ სხვა მოძრავ ქონებას, მათ შორის შინაურ ფრინველებსა და ცხოველებს, სამინისტროს წერილში აღნიშნული იყო, რომ განმცხადებლებს არაერთხელ შესთავაზეს მათი გატანა და მათ ამის გაკეთება კვლავ შეეძლოთ. წერილში მითითებული იყო, რომ 2004 წლის 1 ნოემბრის გასახლების შემდეგ, კოტეჯი დაილუქა გამარცვის თავიდან ასაცილებლად. ასევე აღნიშნული იყო, რომ კოტეჯის რეალური ღირებულება იყო 45.541 ლარი (19,630 ევრო).

50. თავის 2005 წლის 28 თებერვლის გადაწყვეტილებაში, მთაწმინდა-კრწანისის რაიონულმა სასამართლომ უარყო პირველი განმცხადებლის საჩივარი გენერალური პროკურატურის 2004 წლის 23 დეკემბრის პასუხის წინააღმდეგ. სასამართლომ განაცხადა, რომ პროკურატურიდან მიღებული არაფორმალური წერილი

ვერ გახდებოდა სასამართლო განხილვის საგანი და პირველ განმცხადებელს ურჩია, წერილი ზემდგომ პროკურორთან გაესაჩივრებინა.

51. 2005 წლის 9 მარტს, პირველმა განმცხადებელმა შუალედური სარჩელი შეიტანა უზენაეს სასამართლოში, რომლითაც იგი ასაჩივრებდა 2005 წლის 28 თებერვლის გადაწყვეტილებას და ამავდროულად, იერარქიული საჩივარი შეიტანა გენერალურ პროკურატურაში.

52. 2005 წლის 7 აპრილს უზენაესმა სასამართლომ უარყო პირველი განმცხადებლის 2005 წლის 9 მარტის შუალედური სარჩელი იგივე მიზეზით, რაც დაასახელა მთაწმინდა-კრწანისის რაიონულმა სასამართლომ 2005 წლის 28 თებერვალს. რაც შეეხება იერარქიულ სარჩელს, გენერალურმა პროკურატურამ პასუხი წარმოადგინა 2005 წლის 21 აპრილს და შემდეგნაირად გაიმეორა 2004 წლის 23 დეკემბრის წერილი: „*თქვენი მოთხოვნა სისხლის სამართლის საქმის გახსნის თაობაზე . . . არ შეიძლება დაკმაყოფილდეს შესაბამისი მასალების არარსებობის გამო*“.

53. 2006 წლის 18 აპრილს, სახალხო დამცველმა წარმოადგინა რეკომენდაცია, რომლის მიხედვითაც გენერალურ პროკურატურას უნდა გაეხსნა სისხლის სამართლის საქმე შს სამინისტროს მაღალჩინოსნების მიერ უფლებამოსილების გადამეტების ბრალდებით. სახალხო დამცველმა მიუთითა: იმისათვის, რომ ყოფილიყო პირველი განმცხადებლისათვის ქონების ჩამორთმევის კანონიერი საფუძველი, სამინისტროს ჯერ ბოლომდე უნდა მიეყვანა სამოქალაქო პროცესი, რასაც მოითხოვს შესაბამისი ადგილობრივი კანონმდებლობა.

ე. სისხლის სამართლის საქმე პირველი განმცხადებლის წინააღმდეგ

54. 2006 წლის 20 თებერვალს პოლიციამ ჩაატარა კოტეჯის ჩხრეკა – გადაუდებელი საგამომიებო მოქმედება – პირველი განმცხადებლისა და მისი ადვოკატის დაუსწრებლად. მოწმეების სტატუსით, ჩხრეკას ესწრებოდნენ ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის წევრები. ჩხრეკის დასრულების შემდეგ პოლიციამ შეადგინა ოქმი ცეცხლსასროლი იარაღის და სხვადასხვა სისხლის სამართლის საქმეებთან, მათ შორის კალაძის საქმესთან დაკავშირებული დოკუმენტაციის აღმოჩენის თაობაზე. იმავე დღეს გაიხსნა სისხლის სამართლის საქმე პირველი განმცხადებლის წინააღმდეგ იარაღისა და კონფიდენციალური ოფიციალური დოკუმენტაციის უკანონო შენახვის ფაქტებზე. თუმცა იგი არ დაუპატიმრებიათ.

55. 2006 წლის 21 თებერვალს, მცხეთის რაიონულმა სასამართლომ შეამოწმა გადაუდებელი ჩხრეკის კანონიერება და გადაწყვიტა მისი შედეგების დაკანონება *ex post facto*.

56. 2006 წლის 20 მარტს, გენერალურმა პროკურატურამ, კალაძის საქმის გამოძიების მსვლელობისას მოპოვებული ინფორმაციის გათვალისწინებით, აღძრა სისხლის სამართლის საქმე უფლებამოსილების გადამეტების ბრალდებით, რომელიც

სავარაუდოდ, ჩაიდინა პირველი განმცხადებლის საგამომიებო ერთეულმა 2004 წელს (იხ. § 14 და 15). კერძოდ, ერთეულის რამოდენიმე წევრი, მათ შორის პირველი განმცხადებელიც, ეჭვმიტანილები იყვნენ აღნიშნული საქმის გამოძიების განზრახ არასწორი მიმართულებით წაყვანაში, მოწმის – ბ-ნი მ-საგან მუქარის ქვეშ ყალბი ჩვენებების გამოძალვისა და მტკიცებულებების გაყალბების მეშვეობით.

57. 2006 წლის 30 მაისს, ზემოხსენებული ორი სისხლის სამართლის საქმე გაერთიანდა და 2006 წლის 2 ივნისს, პირველ განმცხადებელს ბრალი წაუყენეს იარაღის უკანონო ფლობის, ოფიციალური დოკუმენტების მითვისების, ადამიანისადმი ცუდი მოპყრობის, მტკიცებულებების გაყალბებისა და საჯარო სამსახურში ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების სხვა ფაქტების გამო. ბრალი ემყარებოდა 2006 წლის 20 თებერვლის ჩხრეკის დაკანონებულ შედეგებს და მოწმის – ბ-ნი მ-ს მამხილებელ განცხადებებს, ასევე სხვა დოკუმენტებსა და ინფორმაციას, მათ შორის, სხვადასხვა მოწმეების ჩვენებებს, რომლებიც მათ ჩამოართვა გენერალურმა პროკურატურამ კალაძის საქმის გამოძიების პროცესში, რომელსაც თავად გენერალური პროკურატურა აწარმოებდა (იხ. წინა პუნქტი).

58. 2006 წლის 4 ივნისს პირველი განმცხადებელი დააპატიმრეს და მომდევნო დღეს, პროკურორმა თბილისის საქალაქო სასამართლოში შეიტანა შუამდგომლობა სასამართლო პროცესამდე მისი პატიმრობაში დატოვების შესახებ. შუამდგომლობაში დაყენებული მოთხოვნის მიზეზებად სახელდებოდა პირველი განმცხადებლის გაქცევის რისკი, ბრალის სიმძიმიდან გამომდინარე, მის მიერ გამოძიებისათვის ხელის შეშლა, რადგან მას, როგორც ყოფილ ძალოვან მაღალჩინოსანს, შეეძლო ზეგავლენის მოხდენა პროცესის მხარეებზე.

59. 2006 წლის 6 ივნისს, თბილისის საქალაქო სასამართლომ ზეპირი მოსმენით განიხილა პროკურორის შუამდგომლობა. სხდომაზე პირველ განმცხადებელს წარმოადგენდა ორი ადვოკატი. სასამართლომ პირველ განმცხადებელს უარი უთხრა გირაოზე და ბრძანა მისი დაკავება ორი თვის ვადით. სისხლის სამართლის საქმის მასალების გაცნობისა და მხარეთა ზეპირი არგუმენტების მოსმენის შემდეგ, სასამართლომ დაადასტურა გონივრული ეჭვის არსებობა ჩადენილი დანაშაულებების აღბათობასთან დაკავშირებით. წინასწარი პატიმრობის შეფარდება ასევე დასაბუთებული იქნა სსსკ-ის 159-ე მუხლის მე-3 პუნქტით, რადგან დასაშვებად იქნა მიჩნეული ის ვარაუდი, რომ ბრალდებულს შეეძლო მიმალვა, მოსალოდნელი სასჯელის სიმკაცრიდან გამომდინარე. და ბოლოს, საკითხის დეტალური დასაბუთების გარეშე, სასამართლომ გაიზიარა პროკურორის შიში, რომ გათავისუფლების შემთხვევაში, პირველი განმცხადებელი არასასურველ ზეგავლენას მოახდენდა პროცესის მხარეებზე.

60. 2006 წლის 7 ივნისს, პირველმა განმცხადებელმა გაასაჩივრა 2006 წლის 6 ივნისის დაკავების ორდერი და სხვა არგუმენტებთან ერთად, განაცხადა, რომ დაკავება ემყარებოდა მხოლოდ ბრალის სიმძიმეს და რომ ქვედა ინსტანციის სასამართლომ უგულებელყო ისეთი ელემენტები, როგორებიცაა მისი ასაკი, ჯანმრთელობის მდგომარეობა, მისი ოჯახის მძიმე სოციალური მდგომარეობა, მისი რეპუტაცია და სოციალური სტატუსი. პირველმა განმცხადებელმა ეჭვქვეშ დააყენა

მამხილებელი მტკიცებულების სარწმუნოობა და განაცხადა, რომ არ არსებობდა გონივრული ეჭვი მის მიერ აღნიშნული დანაშაულებების ჩადენის თაობაზე.

61. 2006 წლის 14 ივნისს, თბილისის სააპელაციო სასამართლომ ზეპირი მოსმენის გარეშე უარყო პირველი განმცხადებლის სარჩელი. სასამართლომ არ მოითხოვა პროკურორის წერილობითი კომენტარი და მისი გადაწყვეტილება ემყარებოდა მხოლოდ პირველი განმცხადებლის არგუმენტების გამოკვლევას საქმის მასალების ფონზე. სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ნაადრევი იყო ბრალის დასაბუთებულობის შეფასება, თუმცა, არსებული მტკიცებულებების განხილვის შემდეგ, სააპელაციო სასამართლომ დაადასტურა გონივრული ეჭვის არსებობა პირველი განმცხადებლის წინააღმდეგ. სასამართლომ ძალაში დატოვა დაკავების ორდერი, რაც შემდეგნაირად დაასაბუთა:

„წინასწარი აღკვეთის ზომის შერჩევასა, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული ბრალის მახასიათებლები (უფლებამოსილების გადამეტების განმეორებითი შემთხვევები საჯარო სამსახურში ძალის ან მუქარის გამოყენებით, ქმედებები, რომლებიც განსაკუთრებით სახიფათოა საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისათვის) და ასევე მისი სიმძიმე (ბრალი ითვალისწინებს გრძელვადიან პატიმრობას). უფრო მეტიც, გამოძიებამ უნდა დაადგინოს ამოღებული ცეცხლსასროლი იარაღის წარმოშობა, იარაღის სხვა დანაშაულის ჩასადენად გამოყენების შესაძლებლობა... ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, პროკურორის შიში, რომ ბრალდებული შეიძლება მიიმალოს ან/და არასასურველი ზეგავლენა მოახდინოს პროცესის მხარეებზე, გამართლებულია. მიუხედავად იმისა, რომ ბრალდებული 65 წელს გადაცილებულია, ... უფრო მსუბუქი აღკვეთის ზომა ვერ უზრუნველყოფს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 151-ე მუხლის 1-ლ პუნქტში მოცემულ მიზნებს“.

სააპელაციო სასამართლომ ასევე განაცხადა, რომ პირველმა განმცხადებელმა ვერ შეძლო უახლესი სამედიცინო დოკუმენტაციის წარმოდგენა ჯანმრთელობის გაუარესებული მდგომარეობის დასადასტურებლად. მთლიანობაში, სააპელაციო სასამართლომ უპასუხა პირველი განმცხადებლის მიერ წამოყენებულ ყველა ძირითად არგუმენტს.

62. 2006 წლის 29 ივნისს გამოძიება შეწყდა და პროკურორმა თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაუგზავნა საბრალდებო დასკვნა, პირველი განმცხადებლის დაკავებასთან კავშირში მყოფი ყველა დოკუმენტი და საქმის სხვა მასალები. იმავე დღეს, საქმეზე დანიშნულმა მოსამართლემ ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილა პირველი განმცხადებლის გრძელვადიანი დაკავების საკითხი. მან გამოაქვეყნა სტანდარტული გადაწყვეტილება ერთგვერდიანი ნიმუშის მიხედვით, რომელსაც წინასწარ ჰქონდა დაბეჭდილი სამოტივაციო ნაწილი. ცარიელ ადგილებში მოსამართლემ ჩაწერა ბრალდებულის სახელი, დანაშაულის განმარტება და წინასწარი აღკვეთის ზომა. წინასწარ დაბეჭდილი სამოტივაციო ნაწილი შემდეგი შინაარსისა იყო:

„წინასწარი აღკვეთის ზომის შერჩევასა გათვალისწინებულ იქნა როგორც ფორმალური (პროცესუალური), ისე ფაქტობრივი საფუძვლები (საკმარისი მტკიცებულებები აღკვეთის ზომის დასაკისრებლად). ბრალდებულს ბრალი ედება სერიოზული დანაშაულის ჩადენაში და რომელიმე

სხვა აღკვეთის ზომის დაკისრება ვერ უზრუნველყოფს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 151-ე მუხლის 1 პუნქტში მოცემულ მიზნებს.

სისხლის სამართლის საქმის მასალების გამოკვლევის შედეგად, მიმაჩნია, რომ აღკვეთის ზომის პირველადი შეფარდების დროს გათვალისწინებული არგუმენტების მხედველობაში მიღებით, პროცესის ამ ეტაპზე აღნიშნული ზომის გაუქმების ან შეცვლის არანაირი საფუძველი არ არსებობს.“

63. 2007 წლის 22 თებერვალს, პირველი განმცხადებელი პირველი ინსტანციის სასამართლომ დამნაშავედ სცნო მისთვის წაყენებულ ბრალში და 7 წლით პატიმრობა მიუსაჯა. საქმის მასალებიდან ირკვევა, რომ მსჯავრი ძალაში დატოვა ბოლო ინსტანციამ – უზენაესმა სასამართლომ 2007 წლის 19 დეკემბერს და პირველი განმცხადებელი ამჟამად საპატიმროში იხდის სასჯელს.

II. შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობა

ა. სამოქალაქო კოდექსი მოცემულ მომენტში არსებული რედაქციით:

64. კოდექსის შესაბამისი დებულებები საკუთრების და მფლობელობის შესახებ:

მუხლი 115 – უფლების ბოროტად გამოყენების დაუშვებლობა

„სამოქალაქო უფლება უნდა განხორციელდეს მართლზომიერად. დაუშვებელია უფლების გამოყენება მართოდენ იმ მიზნით, რომ ზიანი მიადგეს სხვას“.

მუხლი 155, 1 და 3 პუნქტები – ცნება, სახეები

„1. მფლობელობა წარმოიშობა ნივთზე ფაქტობრივი ბატონობის ნებითი მოპოვებით.

3. თუ პირი ნივთს ფლობს იმ სამართლებრივი ურთიერთობის საფუძველზე, რომელიც განსაზღვრული ვადით ანიჭებს მას ნივთის ფლობის უფლებას ან ავალდებულებს მას ფლობდეს ნივთს, მაშინ ეს პირი ითვლება პირდაპირ მფლობელად, ხოლო უფლების მიმნიჭებელი ან ვალდებულების დამკისრებელი მიიჩნევა არაპირდაპირ მფლობელად.“.

მუხლი 159 – კეთილსინდისიერი მფლობელი

„კეთილსინდისიერია მფლობელი, რომელიც ნივთს მართლზომიერად ფლობს, ან რომელიც უფლებამოსილ პირად შეიძლება იქნეს მიჩნეული საქმიან ურთიერთობებში საჭირო გულმოდგინე შემოწმების საფუძველზე“.

მუხლი 160 – კეთილსინდისიერი მფლობელის მიერ უკანონო მფლობელობიდან ნივთის უკან დაბრუნების მოთხოვნა

„თუ კეთილსინდისიერ მფლობელს ჩამოერთმევა მფლობელობა, მას სამი წლის განმავლობაში შეუძლია ახალ მფლობელს ნივთის უკან დაბრუნება მოსთხოვოს. ეს წესი არ გამოიყენება მაშინ, როცა ახალ მფლობელს აქვს მფლობელობის უკეთესი უფლება. მფლობელობის უკან დაბრუნების მოთხოვნა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს უკეთესი უფლების მქონე პირის მიმართაც, თუკი მან ნივთი მოიპოვა ძალადობის ან მოტყუების გზით“.

სამოქალაქო კოდექსის 162, 163 და 164 მუხლები ანსხვავებენ მფლობელობის სხვადასხვა ტიპებს, და ანიჭებენ მათ დაცვის დაბალ ხარისხს: I. მართლზომიერი მფლობელობა (ცნება, რომელიც 159-ე მუხლის თანახმად უკვე შეიცავს კეთილსინდისიერების ელემენტს); II. არაუფლებამოსილი კეთილსინდისიერი მფლობელობა და III. არაკეთილსინდისიერი მფლობელობა.

მუხლი 168 – ნივთის მფლობელობის შეწყვეტა მესაკუთრის პრეტენზიის გამო

„ნივთის მფლობელობა წყდება, თუ მესაკუთრე მფლობელს წაუყენებს დასაბუთებულ პრეტენზიას.“

მუხლი 170, პუნქტი 2 – ცნება. საკუთრების უფლების შინაარსი

„2. უფლების ბოროტად გამოყენებად ჩაითვლება საკუთრებით ისეთი სარგებლობა, რომლითაც მხოლოდ სხვებს ადგებათ ზიანი ისე, რომ არ არის გამოკვეთილი მესაკუთრის ინტერესის უპირატესობა და მისი მოქმედების აუცილებლობა გაუმართლებელია“.

მუხლი 172, პუნქტი 1 და 2

„1. მესაკუთრეს შეუძლია მფლობელს მოსთხოვოს ნივთის უკან დაბრუნება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა მფლობელს ჰქონდა ამ ნივთის ფლობის უფლება

2. თუ საკუთრების ხელყოფა ან სხვაგვარი ხელშეშლა ხდება ნივთის ამოღების ან მისი ჩამორთმევის გარეშე, მაშინ მესაკუთრეს შეუძლია ხელის შემშლელს მოსთხოვოს ამ მოქმედების აღკვეთა. თუ ამგვარი ხელშეშლა კვლავ გაგრძელდება, მესაკუთრეს შეუძლია მოითხოვოს მოქმედების აღკვეთა სასამართლოში სარჩელის შეტანის გზით.“

992-1008 მუხლებში მოცემულია მართლსაწინააღმდეგო ქმედებების დროს პასუხისმგებლობის შესახებ წესები: მუხლი 992 – ზოგადი დებულებანი – თანახმად სამოქალაქო მართლსაწინააღმდეგო ქმედებების ჩამდენი ვალდებულია აანაზღაუროს მიყენებული ზიანი, ხოლო 1005 მუხლი აკონკრეტებს, რომ სახელმწიფო ორგანოები სოლიდარულად აგებენ პასუხს კერძო პირისათვის მათი თანამშრომლის მიერ განზრახი ან გაუფრთხილებელი ქმედებით მიზიარებული ზიანის გამო, რაც ერთვის უფლების ბოროტად გამოყენებას.

ბ. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი 2005 წლის 24 მარტისათვის არსებული რედაქციით:

65. 51 მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების თანახმად, ადმინისტრაციული კანონის გამოქვეყნება ზეპირი წესით დასაშვებია მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში, როდესაც დაგვიანებამ შეიძლება დააზიანოს ქვეყნის, საზოგადოების ან პირის ლეგიტიმური ინტერესები. თუ ზეპირი ადმინისტრაციული კანონით შეიზღუდა პირის უფლებები ან ლეგიტიმური ინტერესები, იგი ხელახლა უნდა გამოიცეს წერილობით სამი დღის ვადაში.

გ. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი მოცემულ მომენტში არსებული რედაქციით:

66. წინასწარი პატიმრობის შესახებ კოდექსის დებულებები თავმოყრილია 35-36 პუნქტებში და სასამართლო განჩინების 29-41 პუნქტებში, საქმეზე „გიორგი ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ“ (ნო. 37048/04, ECHR 2009 ... (ეხტრაცტს))

დ. დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ კანონი, 1996 წლის 28 ივნისი

67. 1996 წლის 28 ივნისს მისი მიღების დღიდან დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა კანონის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი და მე-8 მუხლი ადგენს, რომ ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტრო ცენტრალური ხელისუფლების სხვა ორგანოებთან ერთად უზრუნველყოფს დევნილის უფლებების განხორციელებას. 9 მუხლის თანახმად, დევნილის უფლებებს იცავს სახელმწიფო.

2001 წლის 18 დეკემბერს შემდეგი ცვლილებები იქნა შეტანილი 7 მუხლში:

მუხლი 7 §§ 2 და 3

„2. სახელმწიფო უზრუნველყოფს დევნილს დროებითი საცხოვრებელი ფართით.

3. საბინაო საკითხებთან დაკავშირებული დავები წყდება სასამართლო წესით, ამასთან, საქართველოს მთელს ტერიტორიაზე საქართველოს იურისდიქციის აღდგენამდე დევნილთა კომპაქტური განსახლების ობიექტებიდან არ ხდება დევნილების გამოსახლება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა:

ა. დევნილთან იდება შეთანხმება;

ბ. გამოიყოფა შესაბამისი საცხოვრებელი ფართობი, რომლითაც არ გაუარესდება დევნილის საყოფაცხოვრებო პირობები;

გ. ხდება სტიქიური ან სხვა მოვლენები, რაც ითვალისწინებს განსაზღვრულ კომპენსაციებს და რეგულირდება საერთო წესით;

დ. დევნილს ფართობი აქვს დაკავებული თვითნებურად, კანონის დარღვევით.“

მე-7 მუხლის ზემოთ მოცემული ვერსია ძალაში დარჩა 2005 წლის 6 აპრილამდე. აღნიშნულ დღეს დევნილთა კანონის 7 მუხლიდან ამოღებული იქნა ზემოთ აღნიშნული მუხლები და მოხდა მათი გაერთიანება - ტექსტური კორექტივების შეტანის შემდეგ - 5 მუხლის 4 პუნქტთან.

ე. „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ 1999 წლის 16 აპრილის კანონი (სააღსრულებო კანონი) მოცემულ მომენტში არსებული რედაქციით:

68. სააღსრულებო წარმოების შესახებ კანონის 4, 20 და 90 მუხლების თანახმად, პირის სახლიდან გამოსახლება ესაძლებელი იყო სასამართლოს მიერ გაცემული საბოლოო და სავალდებულო გადაწყვეტილების და აღსრულების შესახებ ბრძანების საფუძველზე, და წარნმოადგენდა სააღსრულებო უწყების - იუსტიციის სამინისტროს შემადგენელი ერთეულის პრეროგატივას.

ვ. უზენაესი სასამართლოს 2001 წლის 28 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე „ხინთიბიძე და სხვები“:

69. როგორც საქმეში არსებული გარემოებებიდან გამოირკვა, რამოდენიმე უსახლკარო დევნილმა აფხაზეთიდან 1993 წელს დაიკავა ცარიელი შენობები თბილისში. იმ დროისათვის შენობები წარმოადგენდა სახელმწიფო საკუთრებას, კერძოდ სახელმწიფო გამომცემლობის საკუთრებას. დევნილები შესახლდნენ შენობაში გამომცემლობის ხელმძღვანელობის ნებართვით, თუმცა ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს ან სხვა ადგილობრივი ან ცენტრალური სახელისუფლებო ორგანოს ფორმალური უფლებამოსილების თუ ზედამხედველობის გარეშე. შედეგად, გამომცემლობის რამოდენიმე თანამშრომლემ პრეტენზია გამოთქვა შენობის საკუთრებასთან დაკავშირებით და ხელმძღვანელობამ 2000 წელს სარჩელი შეიტანა სასამართლოში და მოითხოვა დევნილთა გამოსახლება.

უზენაესმა სასამართლომ დავა საბოლოოდ გადაწყვიტა დევნილთა სასარგებლოდ და წარმოადგინა შემდეგი დასაბუთება:

„სახელმწიფომ ითავა დევნილთა განთავსება. შესაბამისად. მინისტრთა კაბინეტის 1994 წლის 31 დეკემბრის გადაწყვეტილებით ... და ასევე პრეზიდენტის 2001 წლის 25 დეკემბრის ბრძანებულებით ადგილობრივ და ცენტრალური მმართველობის ორგანოებს დაევალათ დევნილთა დაცვა და მათი შესახლება ცარიელ შენობებში ... აფხაზეთის კონფლიქტის საბოლოო მოგვარებამდე ...”

საქმის ფაქტობრივი გარემოებებიდან ირკვევა, რომ მოცემულ საქმეში დევნილებს თვითნებურად არ დაუკავებიათ სადავო შენობა. ... შენობა იმ

დროისათვის ცარიელი იყო, და ხელმძღვანელობას 2000 წლამდე სადავოდ არ გაუხდია დევნილთა უფლება შენობის ფლობის თაობაზე.

პირობა, რომლის მოგვარებამდეც სახელმწიფომ იკისრა დევნილთა ბინით დაკმაყოფილების ვალდებულება - კონფლიქტის მოგვარება - ჯერ არ დაკმაყოფილებულა. ობიექტურად შეუძლებელია დევნილთათვის მათ საკუთარ სახლებში დავრუნება (აფხაზეთში).

საქმის მასალებიდან ირკვევა, რომ სადავო შენობები ... იყო და კვლავაც არის სახელმწიფო საკუთრება. შესაბამისად, სახელმწიფო ვერ მოსოთხოვს დევნილებს მათ დაცლას ალტერნატიული საცხოვრებლის შეთავაზების გარეშე.

სახელმწიფოს აღნიშნული ვალდებულებიდან გამომდინარე, დევნილების მიერ შენობის ფლობა არის მართლზომიერი სამოქალაქო კოდექსის 155 მუხლის 3 პუნქტით გათვალისწინებული მნიშვნელობით. შესაბამისად, მათი გასახლება, რაც უტოლდება ფლობის უფლების შეწყვეტას, იკრძალება სამოქალაქო კოდექსის 162 მუხლის 1 პუნქტით.

ზ. გაერო-ს სახელმძღვანელო პრინციპები ქვეყნის შიგნით იძულებით გადაადგილების შესახებ, 1998 წლის 11 თებერვალი, E/BN.4/1998/53/Aდდ.2

70. პრინციპი 18, 21 და 28:

პრინციპი 18 § 1

„1. ქვეყნის შიგნით იძულებით გადაადგილებულ ყველა პირს აქვს უფლება ცხოვრების ადექვატურ დონეზე“.

პრინციპი 21 §§ 1 და 2

„1. არავის არ უნდა ჩამოერთვას თვითნებურად საკუთრება და მფლობელობა.

2. იძულებით გადაადგილებული პირების საკუთრება და მფლობელობა ნებისმიერ შემთხვევაში უნდა იყოს დაცული . . .“

პრინციპი 28 § 1

„1. კომპეტენტური უწყებები ვალდებული და პასუხისმგებელი არიან შექმნან პირობები და გამოყონ საშუალებები, რომლებიც ქვეყნის შიგნით იძულებით გადაადგილებულ პირებს დაეხმარება საკუთარ ბინებში ან საცხოვრისებში ნებაყოფლობით, უსაფრთხოდ და ღირსეულად დაბრუნებაში, ან ქვეყნის სხვა ნაწილში ნებაყოფლობით დასახლებაში.“

სამართალი

I. საქმის ფარგლები

71. სასამართლო მიუთითებს, რომ განმცხადებლების ნებაყოფლობითი და მოცულობითი განცხადებები, რომლებიც Dშემოტანილი იქნა განცხადების მოპასუხე მთავრობისათვის გაცნობის და მხარეთა შორის საქმის დასაშვებობის და ფაქტობრივი გარემოებების თაობაზე მოსაზრებების გაცვლის შემდეგ, არ იქნა დართული საქმეზე, წარმოდგენილი განცხადებები შეეხებოდა მრავალ ახალ პრეტენზიას კონვენციის სხვადასხვა დებულებების საფუძველზე, რომლებიც არ იყვნენ კავშირში მთავარ საჩივართან და რომლებიც შეეხებოდნენ კალაძის საქმეში არსებულ ფაქტებს, პირად კონფლიქტს პირველ განმცხადებელსა და ბნ. ი.ო-ს – იმჟამინდელ შს მინისტრს შორის, და სხვადასხვა ფაქტებს მის მსჯავრდებასთან დაკავშირებით (იხ. §§ 3-5)

72. სასამართლოს აზრით, იმის გამო, რომ ახალი პრეტენზიები არ აზუსტებენ თავდაპირველ საჩივრებს, რომლებზეც მხარეებმა წამოაყენეს არგუმენტები, აღნიშნული საკითხები ვერ იქნება განხილული ახალი განცხადების კონტექსტში (იხ. *Khaylo v. Ukraine*, no. 39964/02, §§ 53 and 54, 13 November 2008, and *Solovey and Zozulya v. Ukraine*, nos. 40774/02 and 4048/03, §§ 45-47, 27 November 2008). ამის გამო, არსებული საქმე შემოიფარგლება მხოლოდ ორი ეპიზოდით: ა. კოტეჯის ჩამორთმევა და მფლობელობის აღდგენის პროცესები და ბ. პროცესი პირველი განმცხადებლის წინასწარი დაკავების თაობაზე.

II. კოტეჯის ჩამორთმევა და მფლობელობის აღდგენის პროცესები

73. კონვენციის მე-2, მე-3 და მე-8 მუხლებზე დაყრდნობით, განმცხადებლებმა გაასაჩივრეს ოჯახის დამამცირებელი და თვითნებური გასახლება კოტეჯიდან 2004 წლის 1 ნოემბერს და აღნიშნულის შედეგად, ბინის დაკარგვის ფკანონი.

74. კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლ პუნქტზე დაყრდნობით, დამოუკიდებლად და მე-13 და მე-14 მუხლებზე - ერთობლივად, განმცხადებლებმა გააპროტესტეს ეროვნული სასამართლოს მიერ გაკეთებული დასკვნები, მფლობელობის აღდგენის პროცესის ხანგრძლივობა და გენერალური პროკურატურის უარი სისხლის სამართლის საქმის აღძვრაზე პირველი განმცხადებლის საჩივარზე დაყრდნობით.

75. კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლის საფუძველზე, განმცხადებლები ასაჩივრებდნენ კოტეჯის ჩამორთმევას და აღნიშნულის შედეგად მოძრავი ქონების დაკარგვას. მეექვსე განმცხადებელი ჩიოდა, რომ 2004 წლის 1 ნოემბრიდან 2005 წლის 14 მარტამდე, მას აეკრძალა მიწის ნაკვეთით სარგებლობა.

ა. დასაშვებობა

1. მხარეთა არგუმენტები

76. მთავრობის განცხადებით, იმის გათვალისწინებით, რომ მეორე, მესამე, მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე განმცხადებლები არასოდეს ყოფილან სადავო პროცესების მხარეები, მათი პრეტენზიები დაუშვებლად უნდა იქნას ცნობილი მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების არ-ამოწურვის მიზეზით, კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი და მე-4 პუნქტების თანახმად.

77. მთავრობამ ასევე განაცხადა, რომ სადავო კოტეჯი არ ყოფილა განმცხადებლების „მფლობელობა“, როგორც ამას განმარტავს № 1 დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლი, და რომ მისი ჩამორთმევის გასაჩივრება *ratione materiae* შეუსაბამო იყო. რაც შეეხება განმცხადებლების მოძრავი ქონების დაკარგვას, მთავრობამ განაცხადა, რომ შესაბამის უწყებებს არ უნდა დაეკისროთ პასუხისმგებლობა ამის გამო. განმცხადებლებს მოცემულ ვადაში უნდა დაეკმაყოფილებინათ სახელმწიფო უწყებების მრავალჯერადი მოთხოვნა კოტეჯის დაცლის თაობაზე, რაც მათ მისცემდა მათი ნივთების გატანის საშუალებასაც. მთავრობამ ასევე ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ მეორე განმცხადებელს შეეძლო საკუთარი ნივთების გატანა 2004 წლის 1 ნოემბერს მომხდარი გასახლების დროს, ხოლო დანარჩენ განმცხადებლებს არაერთხელ შესთავაზეს მოძრავი ქონების გატანა დალუქული კოტეჯიდან.

78. განმცხადებლების თქმით, ის ფკანონი, რომ მხოლოდ პირველი განცხადებელი მონაწილეობდა ადგილობრივ პროცესებში, საკმარისი იყო კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის მიზნების შესასრულებლად ყველა მათგანისათვის. მათ განმარტეს, რომ პირველი განმცხადებელი იყო ოჯახის უფროსი, მან გაახმოვანა ოჯახის პრობლემები ოჯახის წევრების სახელით და მის მიერ მფლობელობის აღდგენის თაობაზე შეტანილი სარჩელის დადებითად გადაჭრის შემთხვევაში, ყველა მათგანი მოგებულნი დარჩებოდა. განმცხადებლებმა ასევე დაამატეს, რომ არანაირ განსხვავებას არ იძლეოდა ის თუ ვინ შეიტანდა სისხლის სამართლის სარჩელს ოჯახის კოტეჯიდან გასახლების თაობაზე, რადგანაც გენერალურ პროკურატურას ამ ფკანონის შესახებ ინფორმაციის მიღებისთანავე უნდა დაეწყო დეტალური გამოძიება და ყველა განმცხადებელი ელიარებინა დაზარალებულად.

79. განმცხადებლებმა კომენტარი გააკეთეს მთავრობის პროტესტზე *ratione materiae*, №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის საფუძველზე. რაც შეეხება მათ მოძრავ ქონებას, განმცხადებლებმა შესაბამისი უწყებები დაადანაშაულეს გაუფრთხილებელ ქმედებებში. ისინი ირწმუნებოდნენ, რომ კოტეჯის დალუქვისას, სამინისტროს არ ჩაუტარებია ნივთების ინვენტარიზაცია. ისინი ასევე ჩიოდნენ, რომ 2005-2006 წლებში სახელმწიფო უწყების მიერ კოტეჯში ჩატარებული აღდგენითი სამუშაოების შედეგად, მთელი მათი მოძრავი ქონება და შინაური ფრინველები/ცხოველები განადგურდა.

2. სასამართლოს შეფასება

ა. მეორე, მესამე, მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე განმცხადებლების მიერ წარმოდგენილი პრეტენზიები

80. სასამართლო მიუთითებს, რომ კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად ისინი, ვისაც სარჩელი შეაქვს სახელმწიფოს წინააღმდეგ, ვალდებული არიან, პირველ რიგში მიმართონ ადგილობრივ სამართლებრივი სისტემით გათვალისწინებულ დაცვის ზომებს, მათ შორის გასაჩივრების საშუალებებს. უშუალოდ სასამართლოსათვის განკუთვნილი სარჩელები უნდა შეტანილიყო ადგილობრივ სასამართლოში, სულ მცირე არსებითი განხილვისთვის და ადგილობრივი კანონმდებლობით დადგენილი ფორმალური მოთხოვნების დაცვით. 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, საჭიროა ყველა პროცესუალური ზომის გამოყენება კონვენციის დარღვევის თავიდან ასაცილებლად (იხ. *Cardot v. France*, 19 March 1991, § 34, Series A no. 200). სასამართლომ უნდა გამოიკვლიოს, საქმის ყველა გარემოებების ფონზე, გააკეთეს თუ არა განმცხადებლებმა ყველაფერი, გონივრულობის ფარგლებში, ადგილობრივი დაცვის საშუალების ამოსაწურად (იხ. *Akdivar and Others v. Turkey*, 16 September 1996, § 69, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, and *Baumann v. France*, no. 33592/96, § 40, 22 May 2001).

81. სასამართლო აღნიშნავს, რომ მეორე, მესამე, მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე განმცხადებლები არ ყოფილან სადავო სამოქალაქო და სისხლის სამართლის პროცესების მხარეები. საქმის მასალების თანახმად, ამ ხუთ განმცხადებელს არ მიუცია პირველი განმცხადებლისათვის ან ადვოკატისათვის მათი სახელით მოქმედების უფლებამოსილება და არც კომპეტენტური სასამართლო ან პროკურატურის უწყებისთვის არ მიუმართავთ საკუთარი წერილობითი ან/და ზეპირი განცხადებით (იხ., by converse implication, *P., C. and S. v. the United Kingdom* (dec.), no. 56547/00, 11 December 2001). აღნიშნულის სამართლებრივი შედეგი იყო მაგალითად ის, რომ ადგილობრივმა სასამართლოებმა პირველი განმცხადებლის სამართლებრივი სიტუაციით შეზღუდეს განჩინების ფარგლები მფლობელობის აღდგენის თაობაზე გამართულ პროცესში, დანარჩენი ხუთი განმცხადებლის უფლებების გამოცხადების გარეშე (იხ. paragraph 23 above and, conversely, *Khamidov v. Russia*, no. 72118/01, §§ 27, 28, 48-50 and 125, ECHR 2007-XII, and *P., C. and S.*, cited above).

82. თითოეული განმცხადებლის მონაწილეობა ადგილობრივ პროცესებში არ იქნებოდა ფუჭი ან ზედმეტი, თუ გავითვალისწინებთ, რომ მათი კონკრეტული სიტუაციებიდან გამომდინარე, ყველა მათგანი თანაბრად არ დაზარალებულა გასაჩივრებული სამართალდარღვევების შედეგად. მაგალითისათვის, მხოლოდ მეორე განმცხადებელი იყო 2004 წლის 1 ნოემბერს გასახლების დროს ცუდი მოპყრობის შედეგად პირდაპირი დაზარალებული (იხ. §86). გარდა ამისა, სავსებით ნათელი არ არის, ითვლება თუ არა კოტეჯი ბინად ყველა განმცხადებლისათვის, კონვენციის მე-8 მუხლში მოცემული განმარტების თანახმად, რადგანაც ყველა

მათგანი არ იყო კოტეჯთან მჭიდროდ დაკავშირებული მისი დაკარგვის მომენტისათვის (იხ. §§ 13 და 30 და შეადარეთ: *Zehentner v. Austria*, no. 20082/02, § 52 and 53, ECHR 2009-...). სასამართლო არ არის დარწმუნებული მეექვსე განმცხადებლის პოზიციაში მოცემულ საქმეში. ბუნდოვანია, ისიც გამოთქვამს პრეტენზიას კოტეჯის და მიმდებარე ტერიტორიის მფლობელობაზე თუ მისი სარჩელი შემოიფარგლება მხოლოდ მასზე რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთის უკანონო დაკავებით შს სამინისტროს მიერ 2004 წლის 1 ნოემბრიდან 2005 წლის 15 მარტამდე პერიოდში. ნებისმიერ შემთხვევაში მას არასოდეს გაუჟღერებია ეს უკანასკნელი პრეტენზია ადგილობრივი სასამართლოების წინაშე. მთლიანობაში, სასამართლო თვლის, რომ თითოეული განმცხადებლის მონაწილეობა ადგილობრივ პროცესებში უზრუნველყოფდა ფაქტობრივ კონკრეტიკას და სამართლებრივ განსაზღვრულობას როგორც ადგილობრივი უწყებების, ისე სასამართლოსთვის (შეად.: *Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, no. 62543/00, §§ 37-39, ECHR 2004-III, and *Çelikbilek v. Turkey* (dec.), no. 27693/95, 22 June 1999).

83. დანარჩენი ხუთი განმცხადებლის იმედი, რომ ისინი თანაბრად ისარგებლებენ პირველი განმცხადებლის სამოქალაქო და სისხლის სამართლის სარჩელების წარმატებული შედეგებით (იხ. §78), სასამართლოს აზრით, არ ათავისუფლებს მათ, როგორც უფლებების მქონე ქმედითუნარიან პიროვნებებს, ქმედებების განხორციელებისაგან, გამომდინარე ადგილობრივი სამართალწარმოების ვალდებულებიდან, პირველ განმცხადებელთან ერთობლივად ან მისგან დამოუკიდებლად. მათ მართლა რომ ნდომოდათ პირველი განმცხადებლის მათ წარმომადგენლად დანიშვნა, უფრო სწორი იქნებოდა მისთვის უფლებამოსილების მინიჭება და არა არაფორმალური მინდობა მის სტატუსზე – როგორც ოჯახის უფროსზე. ეს მარტივი ფორმალობა ადგილობრივ უწყებებს და ასევე სასამართლოს დაანახვებდა, რომ პირველმა განმცხადებელმა კოტეჯის ჩამორთმევის გამო სარჩელები შეიტანა ხუთი დანარჩენი განმცხადებლის სახელითაც (იხ. *Khamidov*, ხსენებული ზემოთ). ამასთან დაკავშირებით განმეორებით უნდა ითქვას, რომ კონვენციის 35-ე მუხლის 1 პუნქტმა უნდა იმოქმეოს ადგილობრივი ფორმალობების დაცვით გარკვეულ დონეზე, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ამ საქმის მსგავსად, სასწროზე დევს სამართლებრივი განსაზღვრულობის საკითხი (მაგალითისთვის იხ., for example, *İlhan v. Turkey* [GC], no. 22277/93, § 53, ECHR 2000-VII, and *Agbovi v. Germany* (dec.), no. 71759/01, 25 September 2006).

84. ზემოაღნიშნული მოსაზრებების გათვალისწინებით, სასამართლო ასკვნის, რომ მეორე, მესამე, მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე განმცხადებლები არ თავისუფლდებიან ადგილობრივი სასამართლო პროცესების განხორციელების მოთხოვნისაგან. შესაბამისად, მათი პრეტენზიები უარყოფილ უნდა იქნას კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი და მე-4 პუნქტების შესაბამისად.

ბ. პირველი განმცხადებლის მიერ, კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზიები

85. პირველმა განმცხადებელმა წამოაყენა პრეტენზიები კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების საფუძველზე, რომლებიც შეეხება კოტეჯიდან გასახლების დეგრადირებულ ფორმას, რომელსაც ადგილი ჰქონდა 2004 წლის 1 ნოემბერს.

86. თუმცა, როგორც საქმის ფაქტობრივი გარემოებებიდან ირკვევა, პირველი განცხადებელი თავად არ დაზარალებულა აღნიშნული დარღვევის შედეგად, რადგანაც იგი გასახლების დროს სახლში არ იმყოფებოდა (იხ. §21). აღნიშნული ინციდენტის ერთადერთი პირდაპირი დაზარალებული იყო მისი მეუღლე – მეორე განმცხადებელი - პირი რომელსაც გააჩნდა მოქმედების სრული სამართლებრივი უფლება, რომელმაც არ ამოწურა მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებები (იხ. §84). ასეთი გარემოებების ფონზე, პირველი განმცხადებელი ვერ გამოთქვამს სამართლიან პრეტენზიას იმის შესახებ, თითქოს იგი იყო მეორე განმცხადებლის უფლებების დარღვევის შედეგად არაპირდაპირი დაზარალებული, კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების შესაბამისად (შეად. *İlhan*, ხსენებული ზემოთ, § 53, და *Çelikbilek*, ხსენებული ზემოთ).

87. აქედან გამომდინარე, პირველი განმცხადებლის მიერ კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზიები *ratione personae* შეუსაბამოა კონვენციის დებულებებთან კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტში მოცემული განმარტებების ფარგლებში და უარყოფილ უნდა იქნას კონვენციის 35-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად.

გ. პირველი განმცხადებლის მიერ, კონვენციის მე-6 მუხლის (§1), მე-13 და მე-14 მუხლების საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზიები

88. კონვენციის მე-6 მუხლზე (§1) დაყრდნობით, დამოუკიდებლად და მე-13 და მე-14 მუხლებთან ერთობლიობაში, პირველმა განმცხადებელმა ეჭვქვეშ დააყენა ეროვნული სასამართლოს დასკვნები მფლობელობის აღდგენის თაობაზე, გაასაჩივრა პროცესის ხანგრძლივობა და სახელმწიფო უწყებების უარი შს სამინისტროს მაღალჩინოსნების წინააღმდეგ საქმის აღძვრაზე.

89. რაც შეეხება უკანასკნელ პრეტენზიას, სასამართლომ განმეორებით აღნიშნა, რომ კონვენციის მე-6 მუხლის (§1) არ იძლევა მესამე მხარის წინააღმდეგ სისხლის სამართლის პროცესის წამოწყების გარანტიას (იხ., სხვათა შორის, *Members (97) of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses v. Georgia* (dec.), no. 71156/01, 6 July 2004). სასამართლო მიუთითებს, რომ პრეტენზია *ratione materiae* არ შეესაბამება კონვენციის დებულებებს 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული მნიშვნელობით და უარყოფილ უნდა იქნას 35-ე მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად.

90. პირველი განმცხადებლის მიერ, კონვენციის მე-6 მუხლის (§1) საფუძველზე მფლობელობის აღდგენის თაობაზე წამოყენებული პრეტენზიის პასუხად სასამართლო მიუთითებს, რომ საქმის მასალები არ მიუთითებს რაიმე დამოუკიდებელი საკითხის არსებობაზე მოცემული დებულების ფარგლებში, და თვლის რომ უფრო უპრიანი იქნებოდა ადგილობრივი სასამართლოების მიერ ფაქტების დადგენის და კანონის შესახებ პრეტენზიების განხილვა მომხდარიყო კონვენციის მე-8 მუხლისა და № 1 დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლის საფუძველზე (იხ. §§ 110-118 და 122-123). რაც შეეხება პროცესების ხანგრძლივობას, სასამართლო მიუთითებს, რომ პროცესების ხანგრძლივობა შეადგენს ორ წელიწადზე ნაკლებს და მოიცავს იურისდიქციის სამ დონეს (იხ. §§ 25 და 42). ეს პერიოდი და ის ფკანონი, რომ არ ყოფილა ინერტულობის ხანგრძლივი პერიოდები, ვერ დააყენებს ეჭვქვეშ „გონივრული ვადის“ მოთხოვნას, რომელზეც საუბარია აღნიშნულ დებულებაში (მაგალითისთვის იხ., *Zhurba v. Ukraine* (dec.), no. 11215/03, 19 June 2007). სეე, ფორ ეხამპლე).

91. და ბოლოს, სასამართლოს ხელთ არსებული მასალის გათვალისწინებითა და იმდენად, რამდენადაც გასაჩივრებული საკითხები მისი კომპეტენციის ფარგლებში ექცევა, სასამართლო ადგენს, რომ წინამდებარე საქმეში კონვენციის მე-13 და მე-14 მუხლების საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზიების განცალკევებით განხილვის საჭიროება არ არსებობს.

92. ამგვარად, პირველი განმცხადებლის მიერ, კონვენციის მე-6 მუხლის (§1), მე-13 და მე-14 მუხლების საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზიები, რომლებიც ეხება მფლობელობის აღდგენის პროცესებს, აშკარად საფუძველს მოკლებულია და უარყოფილ უნდა იქნას კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების თანახმად.

დ. პირველი განმცხადებლის მიერ, კონვენციის მე-8 მუხლისა და I დამატებით ოქმის 1-ლი მუხლის საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზიები

93. პირველი განმცხადებელი აცხადებდა პრეტენზიებს კოტეჯის – მისი ბინის დაკარგვის თაობაზე, კონვენციის მე-8 მუხლისა და № 1 დამატებითი ოქმის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე. აღნიშნული დებულების ფარგლებში, იგი ჩიოდა საკუთარი და ოჯახის ნივთების დაკარგვის შესახებ.

I. რაც შეეხება მოძრავი ქონების დაკარგვას

94. სასამართლო მიუთითებს, რომ პირველი განმცხადებლის მიერ დაწყებული სამოქალაქო საქმის მიზანი იყო კოტეჯზე – როგორც უძრავ ქონებაზე მფლობელობის აღდგენა, როგორც ამას განმარტავს სამოქალაქო კოდექსი და დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა კანონში მოცემული ბინით უზრუნველყოფის გარანტიები (იხ §§ 25-26, 36 და 43).

95. თუმცა, არც პროცესის მსვლელობისას და არც ცალკე სარჩელის შეტანით, რაც უფრო სწორი იქნებოდა, განმცხადებელს არ მოუთხოვია კომპენსაცია პირადი და ოჯახის ნივთებისა და სხვა მოძრავი ქონების დაკარგვის სანაცვლოდ. ამასთან დაკავშირებით, პირველი განმცხადებლის მიერ წამოყენებული არგუმენტების მხედველობაში მიღებით, სასამართლო მიიჩნევს, რომ იმის გამო, რომ პირველი განმცხადებელი აღნიშნული ქონების დაკარგვას მიაწერს შს სამინისტროს მიერ ჩადენილ ქმედებებს (იხ. §79), მას უნდა ეჩივლა სამინისტროსათვის სამოქალაქო კოდექსის დელიქტური დებულებებით გათვალისწინებული ზარალის გამო, კერძოდ 992-ე და 1005-ე მუხლებით (იხ. § 64).

96. იმის გამო, რომ ეს კონკრეტული მიმართვის საშუალება არ ყოფილა გამოყენებული ადგილობრივ დონეზე, სასამართლოს მიაჩნია, რომ პირველი განმცხადებლის მიერ, № 1 დამატებითი ოქმის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე, მოძრავი ქონების დაკარგვასთან დაკავშირებით წამოყენებული პრეტენზია უარყოფილ უნდა იქნას კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი და მე-4 პუნქტების თანახმად, მიმართვის შიდასამართლებრივი საშუალებების არ-ამოწურვის გამო.

II. რაც შეეხება კოტეჯის ჩამორთმევას

97. სასამართლო მიუთითებს, რომ ის შეკითხვა, არის თუ არა კოტეჯი პირველი განმცხადებლის „მფლობელობა“ № 1 დამატებითი ოქმის 1-ლი პუნქტის მიხედვით, სერიოზულ საკითხად დგას ფაქტობრივი და კანონიერი კუთხით. შესაბამისად, მთავრობის პრეტენზია ამასთან დაკავშირებით (იხ. §77) უნდა დაერთოს საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს.

98. სასამართლო ასკვნის, რომ პირველი განმცხადებლის მიერ, კონვენციის მე-8 მუხლის და №1 დამატებითი ოქმის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე, კოტეჯის ჩამორთმევასთან დაკავშირებით წამოყენებული პრეტენზიები არც აშკარად საფუძველს მოკლებულია და არც დაუშვებელი კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტში მოცემული მნიშვნელობიდან გამომდინარე. შესაბამისად, ისინი დასაშვებად უნდა იქნას ცნობილი.

ბ. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

I. №1 დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლის სავარაუდო დარღვევა

99. №1 დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლი შემდეგნაირად იკითხება:

„ყველა ფიზიკურ და იურიდიულ პირს აქვს უფლება ისარგებლოს მისი საკუთრებით. არავის არ უნდა ჩამოერთვას მისი საკუთრება, თუ ეს არ შედის საჯარო ინტერესებში და არ ექვემდებარება პირობებს, რომლებიც კანონის და საერთაშორისო კანონმდებლობის ზოგადი პრინციპებით არის გათვალისწინებული“.

ა. მხარეთა არგუმენტები

100. მთავრობა მიუთითებს, რომ პირველ განმცხადებელს არც კანონით და არც სასამართლოს გადაწყვეტილებით, არასოდეს მიუღია რეგისტრირებული საკუთრების უფლება იმ კოტეჯზე, რომელიც ეკუთვნოდა შს სამინისტროს. იგი შესაბამისად, ვერ გამოთქვამს პრეტენზიას და ვერ განაცხადებს, რომ იყო კეთლსინდისიერი მფლობელი სამოქალაქო კოდექსის 159-ე მუხლის თანახმად. მთავრობა განმეორებით მიუთითებს, რომ სამინისტროს 2000 წლის 20 აპრილის წერილი არ უნდა ჩაითვალოს პირველი განმცხადებლის მართლზომიერი მფლობელობის დასტურად, იმის გათვალისწინებით, რომ მხოლოდ სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს გააჩნდა სახელმწიფო ქონების განკარგვის უფლებამოსილება პრეზიდენტის 1997 წლის 8 სექტემბრის ბრძანებულების საფუძველზე. არც იძულებით გადაადგილებულ პირთა კანონი არ არის შემხებლობაში აღნიშნულ სიტუაციასთან, იმის გამო, რომ სადავო კოტეჯი პირველი განმცხადებლისათვის დევნილთა და განსახლების სამინისტროს არ გადაუცია. მთავრობა ასკვნის, რომ პირველმა განმცხადებელმა კოტეჯი თვითნებურად დაიკავა და აქედან გამომდინარე, კოტეჯის მფლობელობა იყო არაკეთილსინდისიერი.

101. სასამართლოს რომც დაედგინა, რომ სადავო კოტეჯი ექცეოდა № 1 დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლით გათვალისწინებულ დაცვის ფარგლებში, მთავრობა დავობდა, რომ ჩარევა მაინც გამართლებული იყო. ამგვარად, იმდენად რამდენადაც კოტეჯი და მისი მიმდებარე ტერიტორია წარმოადგენდა შს სამინისტროს სტრატეგიულ ობიექტს, სამინისტროს – როგორც ერთადერთ კანონიერ მფლობელს – სრული უფლება ჰქონდა მოეთხოვა საკუთრების დაბრუნება პირველი განმცხადებლის არაკეთილსინდისიერი ფლობიდან, სამოქალაქო კოდექსის 179-ე მუხლის თანახმად. მთავრობა ასევე აცხადებს, რომ იმის გამო, რომ პირველი განმცხადებელი შეასახლეს კოტეჯში დაუდგენელი ვადით, მინისტრის ზეპირი გადაწყვეტილების საფუძველზე, სამინისტროს შეეძლო, მოეთხოვა კოტეჯზე მფლობელობის აღდგენა მისთვის სასურველ ნებისმიერ დროს, მეორე ზეპირი გადაწყვეტილების საფუძველზე. სამინისტრომ ასევე მიუთითა, რომ კოტეჯის ჩამორთმევა მოულოდნელი არ ყოფილა პირველი განმცხადებლისათვის, რადგანაც

2004 წლის 1 ნოემბერს განხორციელებულ გასახლებაამდე, მას რამდენჯერმე სთხოვეს კოტეჯის დაცლა. და ბოლოს, მთავრობამ განაცხადა, რომ ვინაიდან ეროვნულმა სასამართლოებმა დაადასტურეს სამინისტროს ქმედებათა კანონიერება, ევროსასამართლოს არ უნდა განეხილა ადგილობრივი სასამართლოების მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილებები.

102. პირველმა განმცხადებელმა უპასუხა, რომ იგი კეთილსინდისიერად ფლობდა სადავო კოტეჯს, იმდენად რამდენადაც კოტეჯი მას გადასცა თავად სამინისტრომ. ამ ფაქტს ადასტურებდა მნიშვნელოვანი მტკიცებულებები: მოპასუხე სამინისტროს განცხადებები ადგილობრივ სასამართლოებში, კომპეტენტური მაღალჩინოსნების ზეპირი და წერილობითი განცხადებები და მთავრობის მიერ სასამართლოს წინაშე გაკეთებული განცხადებები. თუმცა, რომც მივიჩნიოთ, რომ კოტეჯის მის მიერ ფლობას აკლდა მართლზომიერება, სამინისტროს მაინც არ ჰქონდა მისთვის მფლობელობის წართმევის უფლება სასამართლო ორდერის გარეშე. ეს ჩარევა ასევე ვერ განიხილება როგორც „საჯარო ინტერესებიდან გამომდინარე“, რადგანაც მოპასუხე სამინისტრომ ვერ დაამტკიცა მართლზომიერი მიზნის არსებობა. ამგვარად, მათი განცხადება, რომ კოტეჯი – ჩვეულებრივი საცხოვრებელი – წარმოადგენდა „სტრატეგიულ ობიექტს“, დარჩა ბუნდოვან, დაუსაბუთებელ მტკიცებად.

ბ. სასამართლოს შეფასება

I. იყო თუ არა „მფლობელობა“

103. სასამართლო განმეორებით აცხადებს, რომ „მფლობელობის“ ცნებად №1 დამატებითი ოქმის 1-ლი პუნქტის პირველ ნაწილი თვალსაზრისით, აქვს ავტონომიური მნიშვნელობა, რომელიც არ შემოიფარგლება მხოლოდ ფიზიკური ნივთების მესაკუთრეობით და დამოუკიდებელია ადგილობრივ კანონმდებლობაში არსებული ფორმალური კლასიფიკაციისაგან: გამოსაკვლევი საკითხი შემდეგში მდგომარეობს: შეიძლება თუ არა ჩაითვალოს, რომ საქმის ფაქტობრივი გარემოებების ერთიანობა განმცხადებელს ანიჭებს საკუთრების უფლებას იმ მატერიალურ ინტერესზე, რომელსაც იცავს აღნიშნული დებულება (იხ., *mutatis mutandis*, *Zwierzynski v. Poland*, no. 34049/96, § 63, ECHR 2001-VI).). შესაბამისად, ისევე როგორც ფიზიკური ნივთები, კონკრეტული უფლებები და ინტერესი, რომლებიც წარმოადგენენ კანონივებს, შეიძლება ასევე ჩაითვალოს „მფლობელობად“ ამ დებულების საჭიროებებიდან გამომდინარე (იხ. *Iatridis v. Greece* [GC], no. 31107/96, § 54, ECHR 1999-II, and *Beyeler v. Italy* [GC], no. 33202/96, § 100, ECHR 2000-I). „მფლობელობის“ ცნება არ იზღუდება „არსებულ მფლობელობად“, არამედ შეიძლება მოიცავდეს კანონივებს, მათ შორის მოთხოვნებს, რომლებთან დაკავშირებითაც განმცხადებელს შეუძლია იდავოს, რომ მას გააჩნია სულმ მცირე გონივრული და

„მართლზომიერი მოლოდინი“ იმისა, რომ შეძლებს საკუთრების უფლებით სარგებლობას (იხ., *Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany* [GC], no. 42527/98, § 83, ECHR 2001-VIII). „მოლოდინი“ მართლზომიერია, თუკი იგი ემყარება საკანონმდებლო დებულებას ან ნორმატიულ აქტს, რომელიც შეეხება საკუთრების ინტერესს (იხ. *Kopecný v. Slovakia* [GC], no. 44912/98, §§ 45-52, ECHR 2004-IX).

104. სასამართლო ასკვნის, რომ პირველი განმცხადებელი მის ოჯახთან ერთად კოტეჯში შესახლდა 1994 წლის იანვარში. იგი კოტეჯში უკანონოდ არ შესახლებულა: შენობა მას შესთავაზა მისმა დამსაქმებელმა – შს სამინისტრომ. ეს ფაქტები ნათლად დასტურდება საქმის ფაქტობრივი გარემოებებით (იხ. §§ 12, 29, 32-33 და 49).

105. სასამართლო მიუთითებს, რომ მთავრობა ვერ დაეყენობა პრეზიდენტის 1997 წლის 8 სექტემბრის ბრძანებულებას და დევნილთა შესახებ 1996 წლის 28 ივნისის კანონს იმის დასასაბუთებლად, რომ მხოლოდ სახელმწიფო ქონების მართვის სამინისტროს ან ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს გააჩნდათ 1993 წლის იანვარში პირველი განმცხადებლის კოტეჯში შესახლების უფლებამოსილება, ვინაიდან რადგანაც მისი ჩასახლება წინ უსწრებდა აღნიშნული ნორმატიული აქტების მიღებას. სასამართლო აღნიშნავს 1993 წლის 29 ოქტომბრის მინისტრთა კაბინეტის ბრძანების არსებობას, რომელიც ნათლად მიუთითებს, რომ სამინისტრო უფლებამოსილი იყო, კოტეჯი გამოეყენებინა აფხაზეთიდან დევნილი თანამშრომლების ჩასასახლებლად; აღნიშნული ზედმიწევნით შეესაბამება პირველი განმცხადებლის მდგომარეობას (იხ. §§ 9 და 38). თუმცა, იმის დაშვებითაც კი, რომ არსებობდა კოტეჯის პირველი განმცხადებლისათვის გადაცემის უფრო შესაფერისი ფორმალური პროცედურა, რაც იყო კერძო სამართლის ჩვეულებრივი გარიგება და არ ეხებოდა სასიცოცხლო მნიშვნელობის საჯარო ინტერესებს, სამინისტროს მიერ ჩადენილი ეს შეცდომა არ შეიძლება მიეწეროს პირველ განმცხადებელს და არ იძლევა ისეთი დასკვნის გაკეთების საშუალებას, თითქოს იგი თვითნებურად შესახლდა კოტეჯში (იხ. *Stretch v. the United Kingdom*, no. 44277/98, §§ 34, 39 and 40, 24 June 2003). ამასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია ისტორიული კონტექსტი, რომლის პირობებშიც ჰქონდა ადგილი საქმეში არსებულ ფაქტებს. თუმცა, სასამართლო ითვალისწინებს პირველი განმცხადებლის მოსაზრებას, რომ 1993-1994 წლებში საქართველოში არსებული ჰუმანიტარული კრიზისის გათვალისწინებით, რა დროსაც ცენტრალურ ხელისუფლებას უნდა დაეხმებინა დაახლოებით 300.000 იძულებით გადაადგილებული პირი აფხაზეთიდან, ნაკლებად რეალისტური იყო მთავრობის მიერ ყველა ფორმალობის დაცვა ბინების გამოყოფის საკითხთან დაკავშირებით.

106. რაც შეეხება პირველი განმცხადებლის მიერ კოტეჯის გრძელვადიან ფლობას, სასამართლოს მიაჩნია, რომ ეს იყო კეთილსინდისიერი ქმედება, რეგისტრირებული საკუთრების უფლების არარსებობის მიუხედავად, შემდეგი მიზეზების გამო. სასამართლოს პრკანონიკის თანახმად, უმთავრესი მნიშვნელობა ამასთან დაკავშირებით აქვს უწყებების მიერ მკაფიოდ გამოხატულ ტოლერანტობას პირველი განმცხადებლის მიერ კოტეჯის და მიმდებარე მიწის ნაკვეთის ექსკლუზიური, შეუფერხებელი და ღია სარგებლობის ფკანონისადმი ათ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში. ამგვარად, აღნიშნული პერიოდის მანძილზე, პირველმა

განმცხადებელმა დააყენა მრავალი დეტალი, დარგო ხეხილი და ბოსტნეული, მოაშენა შინაური ფრინველები და ცხოველები; მან ასევე შეძლო, თავშესაფარი მიეცა რვა დევნილი ნათესავისთვის, სახელმწიფოსაგან რაიმე დამატებითი ნებართვის მიღების გარეშე; სახელმწიფოს არასოდეს გაუპროტესტებია პირველი განმცხადებლის მიერ შექმნილი სოციალურ-ეკონომიკური და ოჯახური გარემო (იხ. *Öneryıldız v. Turkey* [GC], no. 48939/99, §§ 105, 106 and 127, ECHR 2004-XII; *Stretch*, cited above, § 34; *Doğan and Others v. Turkey*, nos. 8803-8811/02, 8813/02 and 8815-8819/02, § 139, ECHR 2004-VI (extracts); *Matos e Silva, Lda., and Others v. Portugal*, 16 September 1996, § 72, *Reports* 1996-IV).

107. სასამართლო დამატებით მნიშვნელობას ანიჭებს იმ ფაქტს, რომ სამინისტროს მიერ კოტეჯის პირველი განმცხადებლისათვის დროებით თავშესაფრად გადაცემის შემდგომ, სახელმწიფომ, სხვადასხვა ნორმატიული აქტების შემოღებით, დაამტკიცა იძულებით გადაადგილებულ პირთა უფლებები საბინაო სექტორში და შეიმუშავა სტაბილური გარანტიები მათ დასაცავად (იხ. §§ 39, 67 და 69). ყველაზე ცნობილი და ავტორიტეტული მათ შორის იყო კანონი დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ, რომელიც აღიარებდა, რომ დევნილთა მიერ საცხოვრებლის კეთილსინდისიერი ფლობა წარმოადგენდა მატერიალურ უფლებას. ამგვარად, შეუძლებელი იყო იძულებით გადაადგილებული პირის საცხოვრებლიდან გამოსახლება მისი ნების წინააღმდეგ და მსგავსი ალტერნატიული თავშესაფრის ან ფულადი კომპენსაციის შეთავაზების გარეშე. საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ *ხინთიბიძისა და სხვების* საქმეზე 2001 წლის 28 ნოემბერს გამოტანილ განჩინებაში დაადასტურა, რომ იძულებით გადაადგილებული პირის დროებითი საცხოვრებელი, მიუხედავად იმისა, ჰქონდა თუ არა ასეთ პირს რეგისტრირებული საკუთრების უფლება, წარმოადგენდა სამოქალაქო კოდექსში მოცემული მფლობელობის წესებით დაცულ უფლებას (იხ. § 69).

108. აღნიშნული ფაქტობრივი და სამართლებრივი მოსაზრებების გათვალისწინებით და ასევე მოცემული საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მხედველობაში მიღებით, სასამართლოს მიაჩნია, რომ პირველ განმცხადებელს უფლება ჰქონდა კოტეჯი გამოეყენებინა ბინად და რომ ამ უფლებას გააჩნდა ნათელი მატერიალური განზომილება. შესაბამისად იგი უნდა ჩაითვალოს „მფლობელობად“ №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე (იხ. *Minasyan and Semerjyan v. Armenia*, no. 27651/05, § 56, 23 June 2009).

II. ჰქონდა თუ არა ადგილი ჩარევას

109. მხარეთა შორის დავაში ჩარევას ადგილი არ ჰქონია, №1 დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლის მნიშვნელობით (იხ. §§ 101 და 102) და სასამართლოს მიაჩნია, რომ გასაჩივრებული სიტუაცია გამოკვლეული უნდა იქნას №1 დამატებითი ოქმის 1-ლ მუხლში მოცემული ზოგადი წესის ფონზე (იხ., მაგალითად, *Beyeler*, cited above, § 106).

III. იყო თუ არა ჩარევა გამართლებული

110. იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილ იქნას შესაბამისობა №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლში მოცემულ ზოგად წესთან, ჩარევა, კანონის თანახმად, უნდა განხორციელდეს საჯარო ინტერესიდან გამომდინარე და დასახული მიზნის პროპორციულად (იხ. *Beyeler*, ხსენებული §§ 108 და 111).

111. სასამართლო მიუთითებს, რომ სამოქალაქო კოდექსისა (172-ე მუხლი §2) და დევნილთა შესახებ კანონის (მე-7 მუხლი, §3) თანახმად, სამინისტროსთვის კოტეჯის პირველი განმცხადებლის მფლობელობიდან დაბრუნების ერთადერთი კანონიერი გზა იყო შეჯიბრებითობის პრინციპით გამართული პროცესი სასამართლოში. ზუსტად ასე მოიქცა სხვა სახელმწიფო უწყება საქმეში „*ხინთიბიძე და სხვები*“ (იხ. §69). როდესაც სასამართლო გასცემდა პირველი განმცხადებლისათვის მფლობელობის ჩამორთმევის ნებართვას, მხოლოდ მაშინ იქნებოდა შესაძლებელი გასახლების პროცესის – იძულების ზომის – განხორციელება პირველი განმცხადებლის წინააღმდეგ, სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ კანონის საფუძველზე (იხ. § 68).

112. თუმცა, მოცემულ საქმეში გასახლება და მფლობელობის ჩამორთმევა მოხდა სასამართლო ნებართვის გარეშე. პირიქით, მთავრობამ მოიშველია შს მინისტრის „ზეპირი ბრძანების“ არსებობა. სასამართლო მიუთითებს, რომ პირველ რიგში, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 51-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ზეპირი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემა დასაშვებია მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, როდესაც არსებობს გარდაუვალი რისკი საჯარო ინტერესის ან სხვა პირთა უფლებების წინააღმდეგ. სასამართლოსათვის გაუგებარია თუ რატომ დადგა ასე მწვავედ პირველი განმცხადებლის მიერ კოტეჯის დაკავების საკითხი, როცა იგი ოჯახთან ერთად 10 წელზე მეტი ცხოვრობდა ამ კოტეჯში მშვიდობიანად. უფრო მეტიც, მინისტრს ბრძანება ხელახლა უნდა გამოეცა წერილობითი ფორმით და სამი დღის ვადაში, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 51-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად; ამ შემთხვევაში მან ეს არ გააკეთა. ასეც რომ იყოს, მოსაზრებები მინისტრის ბრძანების გარშემო უბრალოდ შემთხვევითი ხასიათის მატარებელია. რაც გასათვალისწინებელია სასამართლოსათვის, არის ის, რომ სამინისტრომ პირველ განმცხადებელს ჩამოართვა კოტეჯი სამართლიანი შეჯიბრის შედეგად მოპოვებული სასამართლო ნებართვის გარეშე.

113. რაც შეეხება მთავრობის არგუმენტს, რომ ადგილობრივმა სასამართლომ - *ex post facto* - მოგვიანებით დაამტკიცა პირველი განმცხადებლის გასახლება და მფლობელობის წართმევა, ზემოთ მოყვანილი დასკვნების ფონზე, სასამართლო განმეორებით აღნიშნავს, რომ შეჯიბრებითი პროცესი, რომელიც მხარეებს საშუალებას მისცემდა, გამოეყენებინათ ეფექტური საპროცესო დამცავი ზომები თვითნებური ქმედებების წინააღმდეგ, ადგილობრივი კანონმდებლობის თანახმად, უნდა ყოფილიყო აღნიშნული ჩარევის წინმსწრები (იხ., *mutatis mutandis, Hentrich v. France*, 22 September 1994, §§ 41, 42, 45 and 46, Series A no. 296-A). უნდა აღინიშნოს, რომ როდესაც სასწორზე დევს კონვენციით ან მისი დამატებითი ოქმებით

გათვალისწინებული უფლებები, სასამართლო არ იზღუდება ადგილობრივი სასამართლოების დასკვნებით და შეუძლია გასცდეს მათ ან გადადოს ისინი გვერდზე თუ ეს გარდაუვალია კონკრეტული საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე (სხვა წყაროებს შორის იხ., *Assanidze v. Georgia* [GC], no. 71503/01, § 171, ECHR 2004-II; *Bruncrona v. Finland*, no. 41673/98, § 75, 16 November 2004; *J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. the United Kingdom* [GC], no. 44302/02, § 75, ECHR 2007-X; *Khamidov*, cited above, § 135; *Matyar v. Turkey*, no. 23423/94, § 108, 21 February 2002).

114. კერძოდ, სასამართლო მიუთითებს, რომ ადგილობრივმა სასამართლოებმა ვერ შეძლეს იმის აღიარება, რომ პირველმა განმცხადებელმა მიიღო კოტეჯი და კეთილსინდისიერად, უწყვეტად ფლობდა მას 10 წლის განმავლობაში, ისე რომ სახელმწიფოს მხრიდან არ შეხვედრია არავითარი პრობლემა, რასაც ადასტურებს საქმის მასალებში არსებული მტკიცებულებები (იხ. §§ 104-107). სასამართლოებს ასევე მხედველობიდან გამორჩათ ის გარემოება, რომ განმცხადებლისათვის მფლობელობის ჩამორთმევა და გასახლება მოხდა მოქმედი ადგილობრივი კანონმდებლობის საწინააღმდეგოდ (იხ. §§ 111-112). და მაინც, როგორც აღნიშნა პირველი ინსტანციის სასამართლომ და ასევე განსხვავებული აზრის მქონე მოსამართლეებმა სააპელაციო და საკასაციო სასამართლოებში, ასეთი დასკვნა ძალზე მნიშვნელოვანი იყო პირველი განმცხადებლის მფლობელობის უფლების აღიარებისათვის სამოქალაქო კოდექსის 160-ე მუხლის *in fine* თანახმად (იხ. §§ 26, 37 და 44).

115. რაც კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია, ადგილობრივმა სასამართლოებმა ვერ უზრუნველყვეს პირველი განმცხადებელი სათანადო დაცვით იძულებით გადაადგილებულ პირთა და დევნილთა შესახებ კანონის საფუძველზე. კერძოდ, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2006 წლის 27 სექტემბრის საბოლოო გადაწყვეტილებაში მითითებულია, რომ პირველ განმცხადებელს არ შეეძლო დაყრდნობა იძულებით გადაადგილებულ პირთა და დევნილთა შესახებ კანონში მოცემულ დაბინავების გარანტიას, იმის გამო, რომ იგი კოტეჯში არ შეუსახლებია ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს – უწყებას, რომელიც უშუალოდ კურირებდა აღნიშნულ საკითხებს (იხ. §43). სასამართლოსათვის დასაწინააღმდეგო იძულებით გადაადგილებულ პირთა და დევნილთა შესახებ კანონის ასეთი ფორმალისტური ინტერპრეტაცია, რომლის არსიც აბსოლუტურად საწინააღმდეგოს გულისხმობდა – იძულებით გადაადგილებულ პირთა უფლებების, მათ შორის ბინით უზრუნველყოფის უფლების დადასტურებას სახელმწიფოს, როგორც ერთი მთლიანის და არა რომელიმე კონკრეტული აღმასრულებელი უწყების მიერ. ნათელია, რომ იძულებით გადაადგილებულ პირთა და დევნილთა შესახებ კანონის შემოღებით, საქართველო მიზნად ისახავდა უსახლკაროდ დარჩენილ დევნილთა მდგომარეობის შეძლებისდაგვარად შემსუბუქებას. ეს სანაქებო ვალდებულება შემთხვევით დაემთხვა ქვეყნის ფარგლებს შიგნით იძულებით გადაადგილების შესახებ გაეროს სახელმძღვანელო პრინციპებს (იხ. §§ 67 და 70; ასევე იხ. *Doğan and Others*, ხსენებული ზემოთ §154). სასამართლო ამასთან დაკავშირებით მიუთითებს, რომ სხვა წევრი ქვეყნებისათვის, რომლებსაც გამოუცდიათ მოსახლეობის მასიური

მიგრაცია სამხედრო კონფლიქტების გამო, არ არის უჩვეულო საკანონმდებლო აქტების გამოცემა, რომელთა მიზანია ბინით უზრუნველყოფის მსგავსი გარანტიების შექმნა დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთათვის, რომლებიც დროებით არიან შესახლებულნი სხვადასხვა საცხოვრისში (იხ. *Radanović v. Croatia*, no. 9056/02, §§ 27, 29, 45-46 and 49, 21 December 2006, and *Akimova v. Azerbaijan*, no. 19853/03, §§ 21-25 and 47-48, 27 September 2007).

116. სასამართლო ასევე მიუთითებს, რომ უზენაესი სასამართლოს პოზიცია პირველი განმცხადებლის სიტუაციისადმი ეწინააღმდეგება მისსავე განაჩენს, რომელიც მან მსგავს საქმეზე – „*ბინთიბიძე და სხვები*“ გამოიტანა 2001 წლის 28 ნოემბერს. ამ საქმეში უზენაესმა სასამართლომ სახელმწიფო უწყებას აუკრძალა სახელმწიფო საკუთრებაში მყოფი საცხოვრებელი შენობის ჩამორთმევა დევნილთათვის, რომლებიც პირველი განმცხადებლის მსგავსად აღნიშნულ შენობაში 1993 წლიდან ცხოვრობდნენ ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს ნებართვის გარეშე (დამატებითი დეტალებისათვის იხ. §69). სასამართლო განმეორებით მიუთითებს, რომ როდესაც ასეთი, აშკარად ურთიერთსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილებები მომდინარეობს ერთიდაიმავე იურისდიქციიდან და შეუსაბამობის არანაირი გონივრული ახსნა-განმარტება არ არის წარმოდგენილი, ასეთ გადაწყვეტილებებს თვითნებურობის ელფერი დაჰკრავს (იხ. *Beian v. Romania (no. 1)*, no. 30658/05, §§ 37-40, ECHR 2007-XIII (extracts); *Vinčić and Others v. Serbia*, nos. 44698/06, 44700/06, etc., §56, 1 December 2009; *Tudor Tudor v. Romania*, no. 21911/03, §29, 24 March 2009).

117. ზემოთ მოყვანილი დასკვნების ფონზე, სასამართლო ადგენს, რომ ჩარევა პირველი განმცხადებლის მიერ მფლობელობის მშვიდობიან სარგებლობაში არ იყო კანონიერი, ხოლო მომყოლი, თვითნებური ხასიათის მატარებელი სამართლებრივი განხილვა უტოლდებოდა სამართლიანობის უარყოფას. ამ დასკვნის ფონზე ზედმეტია იმის გარკვევა, ჩარევა მართლზომიერ მიზნებს ემსახურებოდა თუ არა, და თუ კი, დაცული იყო თუ არა სამართლიანი ბალანსი (see, *Akimova*, cited above, §§ 39-51, 27 September 2007, and *Khamidov*, cited above, §§ 141-145).

118. ამგვარად, ადგილი ჰქონდა № 1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის დარღვევას.

2. კონვენციის მე-8 მუხლის სავარაუდო დარღვევა

119. კონვენციის მე-8 მუხლი შემდეგნაირად იკითხება:

„1. ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის . . . საცხოვრებელს.

2. დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უწყსრიგობის ან დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად ... თუ სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.“

120. მთავრობამ უარყო, ამ დებულების რომელიმე ნაწილის დარღვევა, იმავე მიზეზთა გამო, რომლებიც, № 1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლთან დაკავშირებით, ფიგურირებდა სასამართლოს განჩინებაში საქმეზე „ჩეკმენი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ“ ([GC], no. 27238/95, § 99, ECHR 2001-I), მთავრობამ დამატებით აღნიშნა, რომ, კონვენციის მე-8 მუხლი არ იძლევა საცხოვრებლით უზრუნველყოფის გარანტიას.

121. განმცხადებელი არ დაეთანხმა აღნიშნულ მოსაზრებას.

122. სასამართლოს უდავოდ მიაჩნია, რომ კოტეჯის ჩამორთმევა, რომელიც იყო პირველი განმცხადებლის ბინა 10 წელზე მეტხანს, № 1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის დარღვევასთან ერთად, წარმოადგენდა უკანონო ჩარევას მის საცხოვრებლის პატივისცემის უფლებაში (იხ. *Khamidov*, ხსენებული ზემოთ, §§ 119-146, and *Doğan and Others*, cited above § 159).

123. შესაბამისად, სასამართლო ასკვნის, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევას.

III. პირველი განმცხადებლის წინასწარი დაკავება

124. პირველი განმცხადებელი კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტის, მე-3 მუხლის, მე-4 მუხლის, მე-6 მუხლის 1-ლი და მე-3 პუნქტებისა და მე-13 მუხლის საფუძველზე წარმოდგენილ მრავალგვერდიან განცხადებებში ასაჩივრებდა მის წინასწარ პატიმრობას. კერძოდ, იგი ჩიოდა, რომ მისი დაპატიმრება იყო უკანონო იმდენად, რამდენადაც არ არსებობდა გონივრული ეჭვი იმისა, რომ მას ჰქონდა ჩადენილი აღნიშნული დანაშაულებები, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომელიც აკანონებდა მის დაპატიმრებას, არ იყო საკმარისად დასაბუთებული და რომ 2006 წლის 14 და 29 ივნისის სასამართლო განხილვები იყო უსამართლო. კონვენციის მე-10 მუხლზე დაყრდნობით, იგი ასევე ჩიოდა, რომ მისი წინასწარი პატიმრობა იყო შეკვეთილი ანგარიშსწორება მის მიერ კალაძის საქმის დამოუკიდებლად და მაღალპროფესიონალურად გამოძიების გამო.

ა. დასაშვებობა

1. კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტის საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზია

125. პირველმა განმცხადებელმა მიუთითა, რომ იგი არ უნდა დარჩენილიყო პატიმრობაში იმის გამო, რომ მის წინააღმდეგ აღძრული სისხლის სამართლის საქმის მასალები არ შეიცავდა საკმარის მტკიცებულებებს „გონივრული ეჭვის“ სტანდარტის დასაბუთებლად, როგორც ამას ხსნის კონვენციის 5 მუხლის 1 (გ) პუნქტი. კერძოდ,

მისი კოტეჯის ჩხრეკის გარშემო არსებულ გარემოებებზე დაყრდნობით, იგი აცხადებდა, რომ ჩხრეკის შედეგები არ წარმოადგენდა სათანადო მტკიცებულებებს.

126. სასამართლო განმეორებით მიუთითებს, რომ „გონივრული ეჭვის“ არსებობა წინასწარ უშვებს ფაქტების ან ინფორმაციის არსებობას, რომლებიც ობიექტურ დამკვირვებელს დაარწმუნებს, რომ პირს ჩადენილი აქვს დანაშაული (იხ. *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 30 August 1990, § 32, Series A no. 182). მეტიც, საეჭვო ფაქტებს არ უნდა ჰქონდეს განსაზღვრულობის იგივე დონე, როგორც იმ ფაქტებს, რომელთა არსებობა ამართლებს მსჯავრს ან თუნდაც ბრალის წაყენებას, რასაც ადგილი აქვს სისხლის სამართლებრივი გამოძიების პროცესის უფრო გვიან ეტაპზე (იხ. *Murray v. the United Kingdom*, 28 October 1994, § 55, Series A no. 300-A).

127. სასამართლო მიუთითებს, რომ ცეცხლსასროლი იარაღისა და კონფიდენციალური დოკუმენტების უკანონო შენახვის ეპიზოდი ემყარებოდა განმცხადებლის კოტეჯის ჩხრეკას, რომელიც კანონიერებაც მოგვიანებით, სათანადო წესით იქნა დამოწმებული სასამართლოს მიერ (იხ. §55). თუმცა, რომც მივიჩნიოთ, რომ არსებობს ამ მტკიცებულებების ეჭვქვეშ დაყენების საფუძველი, სასამართლო მიუთითებს, რომ პირველი განმცხადებელი მხოლოდ ამ საფუძველზე არ დაუპატიმრებიათ (იხ. §54). პირიქით, მისი დაპატიმრება და პატიმრობაში ყოფნა სასამართლოს მოლოდინში ძირითადად ეფუძნებოდა მეორე ეპიზოდს, რომელიც უკავშირდება მტკიცებულებათა გაყალბებას, პირისადმი უდიერ მოპყრობასა და საჯარო სამსახურში უფლებამოსილების გადამეტების სხვა ფაქტებს. მეორე ეპიზოდი ეფუძნებოდა დაზარალებულის მაინკრიმინირებელ განცხადებებს და კალაძის საქმის გამოძიების მსვლელობისას გენერალური პროკურატურის მიერ მოპოვებულ სხვა ინფორმაციას (იხ. §§ 56-57). საქმის მასალების გათვალისწინებით, სასამართლოს მიაჩნია, რომ სულ მცირე, მეორე ეპიზოდთან დაკავშირებით არსებობდა შესაბამისი ინფორმაცია, რომელიც ობიექტურ დამკვირვებელს დაარწმუნებდა საჯარო სამსახურში ჩადენილი დანაშაულებების არსებობაში, რა დროსაც პირველი განმცხადებელი იმყოფებოდა პატიმრობაში (შეად. *Ramishvili and Kokhreizze v. Georgia* (dec.), no. 1704/06, 27 June 2007, and *Galushvili v. Georgia*, no. 40008/04, § 33-34, 17 July 2008).

128. აქედან გამომდინარე, კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტის საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზია აშკარად საფუძველს მოკლებულია და არ უნდა დაკმაყოფილდეს 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების შესაბამისად.

2. კონვენციის მე-5 მუხლის (გგ 3 და 4) საფუძველზე წამოყენებული პრეტენზიები

129. სასამართლო მიუთითებს, რომ პირველი განმცხადებლის პრეტენზია სასამართლო გადაწყვეტილებებში ადექვატური დასაბუთების ნაკლებობისა და მისი დაკავების საკითხის გარშემო 2006 წლის 14 და 29 ივნისს შემდგარი სასამართლო განხილვების უსამართლობის შესახებ, რომლებიც ექვემდებარება გამოკვლევას

კონვენციის მე-5 მუხლის (§§ 3 და 4) საფუძველზე, აშკარად საფუძველს მოკლებული არ არის კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად. სასამართლო ასევე მიუთითებს, რომ ისინი დაუშვებლად არ შეიძლება ჩაითვალოს რაიმე სხვა საფუძველზე. შესაბამისად ისინი დასაშვებად უნდა იქნას მიჩნეული.

3. სხვა პრეტენზიები

130. იმდენად, რამდენადაც კონვენციის მე-5 მუხლი არის სპეციალური კანონი (*lex specialis*) დაკავების საკითხებთან მიმართებაში, არ არის საჭირო იგივე საკითხის განხილვა კონვენციის მე-6 (§§ 1 და 3) და მე-13 მუხლების საფუძველზე (იხ. *Patsuria v. Georgia*, no. 30779/04, § 92, 6 November 2007, and *Ramishvili and Kokhreidze*, ხსენებული ზემოთ).

131. რაც შეეხება კონვენციის მე-10 მუხლზე დამყარებულ პრეტენზიას, სასამართლო მიუთითებს, რომ იგი სრულიად დაუსაბუთებელია.

132. კონვენციის მე-6 (§§ 1 და 3), მე-10 და მე-13 მუხლების საფუძველზე წარმოდგენილი პრეტენზიები აშკარად საფუძველს მოკლებულია და არ უნდა დაკმაყოფილდეს 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების თანახმად.

ბ. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

1. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის სავარაუდო დარღვევა

133. პირველი განმცხადებელი ჩიოდა, რომ სასამართლოს 6, 14 და 29 ივნისის გადაწყვეტილებები, რომელთა ძალითაც მოხდა მისი წინასწარი დაკავება, არ ყოფილა სათანადო წესით დასაბუთებული. აღნიშნული გადაწყვეტილებები შეიცავდა ან შაბლონიდან აღებულ ფრაზებს ან დაკავების დაწესების შესახებ პროკურორის მიერ შეტანილი შუამდგომლობიდან ამოღებულ აზრებს, მათი საქმის გარემოებებთან დაკავშირების გარეშე.

134. მთავრობამ სადავოდ გახადა აღნიშნული არგუმენტი და განაცხადა, რომ აღნიშნულ სასამართლო გადაწყვეტილებებში მოცემული დასაბუთება ადეკვატური იყო.

135. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი შემდეგნაირად იკითხება:

„ამ მუხლის 1-ლი (ც) პუნქტის დებულებების თანახმად, დაკავებული ან დაპატიმრებული ყველა პირს ... უფლება უნდა ჰქონდეს, მისი საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში, ან გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში. გათავისუფლება შეიძლება უზრუნველყოფილ იქნეს სასამართლო პროცესზე გამოცხადების გარანტიებით“.

ა. რაც შეეხება 2006 წლის 6 და 14 ივნისის გადაწყვეტილებებს

136. სასამართლო მიუთითებს, რომ სასამართლოს 6 და 14 ივნისის გადაწყვეტილებები წარმოადგენს ერთიდაიგივე *habeas corpus*-ის პროცედურის ორ ინსტანციას, რომლებიც შეეხება განმცხადებლის წინასწარი პატიმრობის საწყის პერიოდს. შედეგად, დაკავების ვადის გონივრულობის დასადგენად, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მნიშვნელობით, აღნიშნულ გადაწყვეტილებებში მოცემული დასაბუთება, ისევე როგორც მხარეთა არგუმენტები, გამოკვლეულ უნდა იქნას მთლიანობაში (შეად. *Ramishvili and Kokhreidze*, cited above; *Galushvili*, cited above, §§ 46 and 48, 17 July 2008; *Jabłoński v. Poland*, no. 33492/96, § 79, 21 December 2000).

137. სასამართლო მიუთითებს, რომ აღკვეთის ზომად დაკავების შეფარდების შესახებ პროკურორის მიერ შეტანილი შუამდგომლობის ერთ-ერთი საფუძველი, რაც დააკმაყოფილა სასამართლომ, საკმარისად ახლო კავშირში იყო საქმის გარემოებებთან. კონკრეტულად, იყო იმის შიში, რომ გათავისუფლების შემთხვევაში, პირველი განმცხადებელი ისარგებლებდა მისი, როგორც ყოფილი ძალოვანი მაღალჩინოსნის ავტორიტეტით და შეეცდებოდა მხარეებზე ზეგავლენის მოხდენას. სასამართლოს არ მიაჩნია, რომ დასაბუთების ეს ხაზი აშკარად არაგონივრული ან შეუსაბამო იყო მოცემული დროისათვის. ამგვარად, აღნიშნულ ორ გადაწყვეტილებაში მითითებული დაკავების პერიოდი – 25 დღე – 2006 წლის 4 ივნისიდან – მისი დაპატიმრების დღიდან 29 ივნისამდე, როდესაც მოხდა მისი დაკავების საკითხის გადასინჯვა – არ შეიძლება ჩაითვალოს არაგონივრულად კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მნიშვნელობით (შეად. *Ramishvili and Kokhreidze*, cited above, and *Galushvili*, cited above, § 50).

138. სასამართლო ადგენს, რომ ადგილი არ ჰქონია კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევას სასამართლოს 6 და 14 ივნისის გადაწყვეტილებებთან მიმართებაში.

ბ. რაც შეეხება 2006 წლის 29 ივნისის გადაწყვეტილებას

139. სასამართლო მიუთითებს, რომ 2006 წლის 29 ივნისს, პირველი განმცხადებლის დაკავების გადაწყვეტილების ძალაში დატოვებით, თბილისის საქალაქო სასამართლომ, იმის ნაცვლად, რომ შეესრულებინა მისი ვალდებულება და დამაჯერებელი წესით დაედგინა კონკრეტული ფაქტების არსებობა, რომლებიც გაამართლებდა ხანგრძლივ დაკავებას და განეხილა ალტერნატიული, არა-საპატიმრო აღკვეთის ზომები, იმოქმედა სათანადო გულმოდგინების გარეშე და გამოსცა შაბლონული გადაწყვეტილება წინასწარ დაბეჭდილი, აბსტრაქტული ტერმინებით გაჯერებული სამოტივაციო ნაწილით. ამ ნაკლოვანმა გადაწყვეტილებამ პირველი განმცხადებელი დააბრუნა პატიმრობაში დამატებითი 6 თვითა და 24 დღით (იხ. §62). დაკავების ეს პერიოდი არ შეიძლება ჩაითვალოს გონივრულად თუ მას განვიხილავთ

შესაბამისი დასაბუთების არარსებობის ფონზე (იხ. *Giorgi Nikolaishvili*, cited above, §§ 73, 76 and 79, and *Patsuria*, ხსენებული ზემოთ, § 74).

140. სასამართლო ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევას 2006 წლის 29 ივნისის სასამართლო გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით.

2. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევა

141. პირველი განმცხადებელი ჩიოდა, რომ 2006 წლის 14 და 29 ივნისის სასამართლო განხილვები იყო უსამართლო, იმდენად, რამდენადაც არ ჩატარებულა ზეპირი მოსმენები.

142. მთავრობის განცხადებით, პირველი განმცხადებლისა და მისი ორი ადვოკატის ზეპირი არგუმენტები სათანადო წესით იქნა მოსმენილი 2006 წლის 6 ივნისს გამართულ სხდომაზე, და ამდენად, არ იყოს საჭირო, რომ თბილისის სააპელაციო სასამართლოში გამართულიყო კიდევ ერთი ზეპირი მოსმენა 2006 წლის 14 ივნისს. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მიზნებიდან გამომდინარე, საკმარისი იყო პირველი განმცხადებლის წერილობითი მიმართვა სააპელაციო სასამართლოსადმი, რაზეც მან, 2006 წლის 14 ივნისის გადაწყვეტილებით, საკმარისად დასაბუთებული პასუხები მიიღო თითოეულ არგუმენტზე.

143. მთავრობამ ასევე გაამართლა ზეპირი მოსმენის არარსებობა 2006 წლის 29 ივნისს პირველი განმცხადებლის დაკავების უკანონის გამოკვლევის დროს, რისთვისაც მიმართა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსს.

144. განმცხადებელს კომენტარი არ გაუკეთებია მთავრობის არგუმენტებზე.

145. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი მდგომარეობს შემდეგში:

„ყველას, ვისაც აღეკვეთა თავისუფლება დაკავების ან დაპატიმრების მეშვეობით, უფლება აქვს დაიწყოს სამართლებრივი პროცესი, რომლის მეშვეობით სასამართლო დაჩქარებული წესით დაადგენს მისი დაკავების კანონიერებას და დაკავების უკანონობის გამოვლენის შემთხვევაში გასცემს ბრძანებას მისი განთავისუფლების შესახებ“.

146. სასამართლო განმეორებით მიუთითებს, რომ მოცემული დებულება დაკავებულ პირს აძლევს უფლებას, განახორციელოს პროცედურები პროცესუალური და არსებითი გარემოებების გარშემო, რომლებიც უმნიშვნელოვანესია თავისუფლების აღკვეთის „კანონიერებისათვის“, კონვენციის ენით თუ ვისაუბრებთ (სხვა წყაროებს შორის იხ., *Brogan and Others v. the United Kingdom*, 29 November 1988, § 65, Series A no. 145-B). პროცესი უნდა იყოს შეჯიბრებითი და ყოველთვის უნდა უზრუნველყოფდეს „ძალთა თანასწორობას“ მხარეთა შორის. იმ შემთხვევაში თუ პირის დაკავება ექცევა კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტის ფარგლებში, ზეპირი მოსმენა აუცილებელია (სხვა წყაროებს შორის იხ., *Nikolova v. Bulgaria* [GC], no. 31195/96, § 58, ECHR 1999-II). თუმცა, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი არ უნდა

იქნას წაკითხული ისე, თითქოს იგი მოითხოვდეს, რომ დაკავების საკითხის სასამართლო განხილვას უნდა ახლდეს დაცვის იგივე ხარისხი, რასაც ითვალისწინებს კონვენციის მე-6 მუხლი სისხლის სამართლის ან სამოქალაქო დავებისათვის(იხ. *Włoch v. Poland*, no. 27785/95, § 125, ECHR 2000-XI).

ა. რაც შეეხება 2006 წლის 14 ივნისის სასამართლო განხილვას

147. სასამართლომ თავიდან აღნიშნა, რომ პირველი განმცხადებლის დაკავების საკითხის პირველ ინსტანციაში განხილვის დროს, 2006 წლის 6 ივნისს, თბილისის საქალაქო სასამართლომ სათანადო წესის დაცვით მოისმინა პირველი განმცხადებლისა და მისი ორი ადვოკატის ზეპირი არგუმენტები (იხ. §59). საქმის მასალა არ შეიცავს ისეთ ფაქტს ან ინფორმაციას, რომელიც შეიძლება მიუთითებდეს სადავო საკითხის არსებობაზე პირველი განმცხადებლის შეჯიბრებითი პროცესის უფლებასა და ძალთა თანასწორობასთან დაკავშირებით; ეს პირველ განმცხადებელს სადავოდ არ გაუხდია.

148. სასამართლომ ასევე მიუთითა, რომ პროკურორს არ უპასუხია პირველი განმცხადებლის საჩივარზე, რომელშიც მან გააპროტესტა პირველი ინსტანციის სასამართლოს 2006 წლის 6 ივნისის გადაწყვეტილება (იხ. §61). შესაბამისად, პირველ განმცხადებელს არ შეუძლია იდავოს, რომ, ზეპირი მოსმენის არარსებობის გამო, მან დაკარგა მეორე მხარის არგუმენტების მოსმენისა და საჭიროების შემთხვევაში – კომენტარის გაკეთების შესაძლებლობა 2006 წლის 14 ივნისსა საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანამდე (იხ., conversely, *Toth v. Austria*, 12 December 1991, § 84, Series A no. 224; *Giorgi Nikolaishvili*, cited above, §§ 93 and 94; *mutatis mutandis*, *Depa v. Poland*, no. 62324/00, §§ 46-48, 12 December 2006).

149. და ბოლოს, იმის გათვალისწინებით, რომ თავის 2006 წლის 14 ივნისის გადაწყვეტილებაში, თბილისის საქალაქო სასამართლომ უპასუხა პირველი განმცხადებლის მიერ წამოყენებულ ყველა მთავარ არგუმენტს (იხ. §61), სასამართლოს არ აქვს იმის მიზეზი, რომ ეჭვი შეიტანოს შესაბამისი წერილობითი პროცედურის ეფექტურობაში. გასათვალისწინებელია, რომ სამართლებრივი არგუმენტები, ისევე როგორც ფაქტობრივი საკითხები, ერთნაირი წარმატებით შეიძლება გადმოიცეს როგორც წერილობით, ისე ზეპირად (იხ., *mutatis mutandis*, *Rizhamadze v. Georgia*, no. 2745/03, §§ 40-42, 31 July 2007).

150. სასამართლო ასკვნის, რომ იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ პირველმა განმცხადებელმა და მისმა ორმა ადვოკატმა მიიღეს შეჯიბრებითი ზეპირი მოსმენა პირველი ინსტანციის სასამართლოში, ხოლო პროკურორს არ უპასუხია დაკავების ორდერის შესახებ მის მიერ შეტანილ საჩივარზე, თბილისის სააპელაციო სასამართლოში ზეპირი მოსმენის არ-ჩატარება 2006 წლის 14 ივნისს, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას ძალთა თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპების ძირგამომთხრელ ქმედებად პირველი განმცხადებლის საზიანოდ.

151. ამგვარად, ადგილი არ ჰქონია კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევას.

ბ. რაც შეეხება 2006 წლის 29 ივნისის სასამართლო განხილვას

152. რაც შეეხება ზეპირი მოსმენის არ-ჩატარებას 2006 წლის 29 ივნისს, რა დროსაც თბილისის საქალაქო სასამართლომ მხოლოდ პროკურორის განცხადებაზე დაყრდნობით დააკანონა პირველი განმცხადებლის ხანგრძლივი დაკავება, სასამართლო მიუთითებს, რომ ამგვარი სიტუაცია უკვე იქნა მიჩნეული კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტთან შეუთავსებლად მსგავს საქმეში (*გიორგი ნიკოლაიშვილი*, §§ 93-96).

153. ამგვარად, ადგილობრივი კანონმდებლობისა და პრაქტიკის მიხედვით, ასევე მოცემულ საქმეში, პროკურორი სარგებლობს პრივილეგიით და შეუძლია არსებითი განხილვისას სასამართლოს წარუდგინოს მიმართოს საბრალდებო დასკვნა და მასთან ერთად არგუმენტები ხანგრძლივი დაკავების თაობაზე, რასაც ვერ გახდის სადავოდ პირველი განმცხადებელი, ვერ წერილობითი და ვერც ზეპირი არგუმენტირების დროს. 2006 წლის 29 ივნისის სასამართლო განხილვა ვერ ჩაითვლება შეჯიბრებითობის ნიშნის მატარებლად, სადაც დაცული იყო ძალთა თანასწორობის პრინციპი. გადაწყვეტილების ფორმაც კი – შაბლონი, რომელშიც დასკვნა წინასწარ იყო ჩაბეჭდილი – ხაზს უსვამს იმას, რომ 2006 წლის 29 ივნისს, თბილისის საქალაქო სასამართლოს არ ჩატარებია განხილვა სათანადო წესების დაცვით (იხ. *Giorgi Nikolaishvili*, cited above, §§ 39 and 93-96, and *Belevitskiy v. Russia*, no. 72967/01, § 111, 1 March 2007).

154. ამგვარად, ადგილი აქვს კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევას 2006 წლის 29 ივნისის სასამართლო განხილვასთან მიმართებაში.

IV კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენება

155. კონვენციის 41-ე მუხლის თანახმად:

„თუ სასამართლო დაადგენს, რომ დაირღვა კონვენცია და მისი ოქმები, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშემკვრელი მხარის შიდასახელმწიფოებრივი სამართალი დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს.“

ა. ზიანი

156. განმცხადებლები ითხოვენ 1.220 ევროს, 10.570 აშშ. დოლარს (7.712 ევრო) და 679,721 ლარს (289,673.12 ევრო) მატერიალური ზიანის – ძვირფასი ნივთებისა და კოტეჯში არსებული სხვა მოძრავი ქონების სანაცვლოდ. განმცხადებლებმა ასევე მოითხოვეს 90.000 ევროს ოდენობის კომპენსაცია სახელმწიფოს მიერ კოტეჯის სანაცვლოდ ალტერნატიული საცხოვრებლით არ-უზრუნველყოფის სანაცვლოდ. მათ განაცხადეს, რომ გაიტანენ ამ უკანასკნელ მოთხოვნას თუ სახელმწიფო დათანხმდება მათთვის კოტეჯზე მფლობელობის აღდგენაზე აფხაზეთის კონფლიქტის მოგვარებამდე, როგორც ამას ითხოვს დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა კანონი. და ბოლოს, განმცხადებლები ითხოვენ 75.000 ევროს მორალური ზიანის ასანაზღაურებლად.

157. მთავრობის განცხადებით, განმცხადებელთა მოთხოვნები ამკარად უსაფუძვლო და გადაჭარბებულია. მთავრობამ ასევე აღნიშნა, რომ თუ სასამართლო ამ საქმეში დარღვევას დაადგენს, ეს უკვე იქნება სამართლიანი დაკმაყოფილება.

158. დაუშვებლობის თაობაზე გაკეთებული დასკვნების გამეორებით (იხ. §§ 84 და 96), სასამართლო უარყოფს პირველი განმცხადებლის მოთხოვნას მატერიალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ, რომელიც უკავშირდება მოძრავი ქონების დაკარგვას და დანარჩენი ხუთი განმცხადებლის ყველა მოთხოვნას მორალური და მატერიალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე.

159. თუმცა, სასამართლოს მიაჩნია, რომ პირველი განმცხადებლის მიერ კოტეჯის სანაცვლოდ მოთხოვნილი კომპენსაცია მიზეზობრივ კავშირშია კონვენციის მე-8 მუხლითა და №1 დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლით მისთვის მინიჭებული უფლებების დარღვევასთან. როგორც განაცხადის ფორმულირებიდან ჩანს, პირველი განმცხადებელი ითხოვს *restitutio in integrum* - პირველადი მდგომარეობის აღდგენას, რაც გონივრულად მიაჩნია სასამართლოს. ამასთან დაკავშირებით, განმეორებით უნდა ითქვას, რომ განჩინება, რომელშიც სასამართლო აღმოაჩენს კონვენციის ან მისი დამატებითი ოქმების დარღვევას, მოპასუხე სახელმწიფოს აკისრებს სამართლებრივ ვალდებულებას, რაც მოიცავს არამარტო სასამართლოს მიერ დაკისრებული თანხების ანაზღაურებას, არამედ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის ზედამხედველობით, ზოგადი ან/და ინდივიდუალური ღონისძიებების შერჩევას ადგილობრივ სამართლებრივ სისტემაში დასანერგად, რითაც ბოლო მოეღება სასამართლოს მიერ აღმოჩენილ დარღვევებს. მოპასუხე სახელმწიფომ უნდა განახორციელოს ყველა შესაძლო ღონისძიება დარღვევის შედეგებთან მიმართებაში, ისე რომ მაქსიმალურად იქნას აღდგენილი დარღვევამდე არსებული მდგომარეობა (იხ., სხვათა შორის, *Apostol v. Georgia*, no. 40765/02, § 71, ECHR 2006-...; *FC Mretebi v. Georgia*, no. 38736/04, § 61, 31 July 2007; and *Assanidze*, cited above, § 198).

160. საქმეში არსებული დასკვნებისა და ფაქტების შესწავლის საფუძველზე და ასევე, კონვენციის მე-8 მუხლითა და №1 დამატებითი ოქმით პირველი განმცხადებლისათვის მინიჭებული უფლებების დარღვევის გამოსასწორებელი სხვა შესაძლო ზომებისთვის ზიანის მიყენების გარეშე, სასამართლოს მიაჩნია, რომ ზიანის

ანაზღაურების ყველაზე შესაბამისი ფორმა იქნება *restitutio in integrum* (პირველადი მდგომარეობის აღდგენა) დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა კანონის საფუძველზე, ანუ კოტეჯის დაბრუნება პირველი განმცხადებლის მფლობელობაში კონფლიქტის მოგვარებამდე, რაც შესაძლებელს გახდის მის უსაფრთხო და ღირსეულ დაბრუნებას მის საკუთარ საცხოვრებელში აფხაზეთში - საქართველო. ალტერნატიულად, თუ კოტეჯის დაბრუნება შეუძლებელი იქნება, სასამართლოს მიაჩნია, რომ პირველი განმცხადებლის მოთხოვნა დაკმაყოფილდება მისთვის, როგორც იძულებით გადაადგილებული პირისათვის შესაფერისი საცხოვრებლის უზრუნველყოფით ან გონივრული კომპენსაციის გადახდით კოტეჯით სარგებლობის უფლების დაკარგვის სანაცვლოდ; კომპენსაციის თანხაზე მხარეები უნდა შეთანხმდნენ განჩინების საბოლოოდ ცნობის თარიღიდან ექვსი თვის ვადაში, კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად. თუმცა, თუ მხარეები ვერ შეძლებენ თანხმობის მიღწევას მოცემულ პერიოდში, სასამართლო იტოვებს შემდგომი პროცედურის განხორციელების უფლებას კომპენსაციის თანხის დადგენის მიზნით, კონვენციის 41-ე მუხლის თანახმად (რეგლამენტის მუხლი 75, §§ 1 და 4).

161. გარდა ამისა, სასამართლოს უდავოდ მიაჩნია, რომ პირველ განმცხადებელს შეექმნა გარკვეული შეფერხებები და უსიამოვნებები კონვენციის №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლით გათვალისწინებული მრავალი უფლების დარღვევის შედეგად. შესაბამისად, მიყენებული მორალური ზიანი სათანადოდ ვერ ანაზღაურდება მხოლოდ დარღვევის აღიარებითა და დადგენით. ხელმძღვანელობს რა სამართლიანობის პრონციპით, სასამართლო განმცხადებელს მიაკუთვნებს 15.000 ევროს აღნიშნული კუთხით.

ბ. ხარჯები

162. განმცხადებლის წარმომადგენლებმა მოითხოვეს უზენაესი სასამართლოსათვის გადახდილი სასამართლო ბაჟის ანაზღაურება 1.200 ლარის (510 ევრო) ოდენობით, ასევე 132.65 ლარისა და 250 აშშ, დოლარის (სულ – 242 ევრო) – წარმოდგენილი ქვითრების თანახმად, ეს თანხები დაიხარჯა საფოსტო მომსახურებასა და თარგმანზე სასამართლო პროცესის მიმდინარეობისას. განმცხადებლის წარმომადგენლებმა ასევე მოითხოვეს 16.100 ლარი (6.834 ევრო) განმცხადებლებისათვის ადგილობრივ სასამართლოებსა და სასამართლოში გაწეული იურიდიული დახმარების სანაცვლოდ. აღნიშნული მოთხოვნის დასადასტურებლად, არ ყოფილა წარმოდგენილი რაიმე ქვითარი, კონტრაქტი ან სხვა დოკუმენტი; წარმომადგენლებმა განმარტეს, რომ ისინი უსასყიდლოდ უწევდნენ მომსახურებას განმცხადებლებს, მათი მძიმე სოციალური და ფინანსური მდგომარეობის გათვალისწინებით.

163. მთავრობამ განაცხადა, რომ თუკი ადვოკატები უსასყიდლოდ უწევდნენ მომსახურებას განმცხადებლებს, მათთვის რაიმე კომპენსაციის გადახდა არ იყო საჭირო.

164. სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად (იხ. *Ghvtadze v. Georgia*, no. 23204/07, §§ 118 and 120, 3 March 2009), პრეტენზიებისა და მოთხოვნების საქმესთან შემხებლობის დადგების გზით, არასაკმარისი დოკუმენტური მტკიცებულებების გათვალისწინებით, სასამართლოს მიაჩნია, რომ პირველ განმცხადებელს უნდა აუნაზღაურდეს 510 ევრო - საკასაციო პროცესის ხარჯი და 242 ევრო - საფოსტო და სათარჯიმნო მომსახურებების ხარჯი.

გ. საურავი

165. სასამართლოს საჭიროდ მიაჩნია, რომ საურავის ოდენობა დადგინდეს ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთის მიხედვით, რასაც დაემატება სამი პროცენტი

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო

1. ერთხმად აცხადებს დასაშვებად პირველი განმცხადებლის პრეტენზიებს კონვენციის მე-5 მუხლის (§§ 3 და 4), მე-8 მუხლისა და №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის საფუძველზე, ხოლო განაცხადის დანარჩენ ნაწილს ცნობს დაუშვებლად;

2. ერთხმად ადგენს, რომ ადგილი არ ჰქონია კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევას 2006 წლის 6 და 14 ივნისის გადაწყვეტილებებთან მიმართებაში;

3. ერთხმად ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევას 2006 წლის 29 ივნისის გადაწყვეტილებებთან მიმართებაში;

4. ერთხმად ადგენს, რომ ადგილი არ ჰქონია კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევას 2006 წლის 14 ივნისის სასამართლო განხილვასთან მიმართებაში;

5. ერთხმად ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევას 2006 წლის 29 ივნისის სასამართლო განხილვასთან მიმართებაში;

6. ერთხმად ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევას კოტეჯის ჩამორთმევის გამო;

7. 6 ხმით 1-ის წინააღმდეგ ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის დარღვევას კოტეჯის ჩამორთმევასთან დაკავშირებით;

8. 6 ხმით 1-ის წინააღმდეგ ადგენს, რომ

ა. თუ კოტეჯის დაბრუნება შეუძლებელი იქნება, მოპასუხე სახელმწიფომ პირველი განმცხადებელი, როგორც იძულებით გადაადგილებული პირი, უნდა უზრუნველყოს შესაფერისი საცხოვრებლით ან გონივრული კომპენსაციით ორმხრივი შეთანხმების საფუძველზე (იხ. §160), მოპასუხე სახელმწიფოს ეროვნულ ვალუტაში, თანხაზე დარიცხული ნებისმიერი გადასახადის ჩათვლით, განჩინების საბოლოო ძალაში შესვლის თარიღიდან ექვსი თვის ვადაში, კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად.

ბ. თუ მხარეები ვერ შეძლებენ თანხმობის მიღწევას მოცემულ პერიოდში, სასამართლო თავად დაადგეს მთავრობის მიერ გადასახდელი თანხის ოდენობას (იხ. §160);

შესაბამისად,

I. იტოვებს კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენების უფლებას;

II. მთავრობასა და პირველ განმცხადებელს სთხოვს, კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, განჩინების საბოლოო ძალაში შესვლის თარიღიდან ექვსი თვის ვადაში წარმოადგინონ წერილობითი არგუმენტები საკითხზე და კერძოდ აცნობონ სასამართლოს მათ მიერ მიღწეული რაიმე შეთანხმების შესახებ;

III. იტოვებს შემდგომი პროცედურების განხორციელების უფლებას და პალატის თავმჯდომარეს გადასცემს უფლებამოსილებას იგივე უფლების განხორციელებისათვის, საჭიროების შემთხვევაში.

9. ერთხმად ადგენს, რომ

ა) მოპასუხე სახელმწიფომ, განმცხადებელს, კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, განჩინების ძალაში შესვლის დღიდან სამი თვის განმავლობაში, გადახდის დღეს არსებული კურსით, ეროვნულ ვალუტაში, უნდა გადაუხადოს:

ი. 15.000 (თხუთმეტი ათასი ევრო) ევრო მორალური ზიანის ანაზღაურების სახით, რომელსაც დაემატება ნებისმიერი საშემოსავლო გადასახადი, რომელიც შეიძლება გადასახდელი გახდეს;

იი. 752 ევრო (შვიდას ორმოცდათორმეტი ევრო) გაწული ხარჯების ანაზღაურების სახით. რომელსაც დაემატება ნებისმიერი საშემოსავლო გადასახადი, რომელიც შეიძლება გადასახდელი გახდეს;

ბ. აღნიშნული ვადის გასვლის შემდეგ, თანხის სრულ გადარიცხვამდე, ზემოხსენებულ თანხას საჯარიმო პერიოდის განმავლობაში დაერიცხება, გადახდის დღეს მოქმედი, ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთის თანაბარი ჩვეულებრივი პროცენტები, რასაც დაემატება სამი პროცენტი ;

10. უარყოფს განმცხადებლების დანარჩენ მოთხოვნებს სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით.

შესრულებულია ინგლისურ ენაზე და მხარეებს ეცნობათ წერილობით 2010 წლის 27 მაისს, სასამართლოს რეგლამენტის 77-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების შესაბამისად.

სალი დოლე
სექციის რეგისტრატორი

ფრანსუაზ ტულკენსი
თავმჯდომარე

კონვენციის 45-ე მუხლის მე-2 პუნქტისა და რეგლამენტის 74-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, განჩინებას დართული აქვს შემდეგი მოსაზრებები:

- ა. მოსამართლე იოჩიენეს ნაწილობრივ თანმხვედრი მოსაზრება;
- ბ. მოსამართლე კაბრალ ბარეტოს ნაწილობრივ განსხვავებული მოსაზრება.

მოსამართლე იოჩინეს ნაწილობრივ თანმხვედრი მოსაზრება

მე ვეთანხმები პალატის დასკვნებს, როგორც ეს მოცემულია განჩინების სარეზოლუციო ნაწილში. უმრავლესობასთან ერთად, მე ასევე ხმა მივეცი №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის დარღვევის დადგენას; თუმცა, ამ საქმეში მსურს ხაზი გავუსვა ორ გადამწყვეტ ასპექტს №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის შემხებლობასთან დაკავშირებით.

პირველ რიგში, ამ სფეროსთან მიმართებაში სასამართლოში ჩამოყალიბებული პრაქტიკის გათვალისწინებით (იხ. §§ 106 და 108 და მოსამართლე მულარონის განსხვავებული აზრი საქმეში *Öneriyildiz v. Turkey* [GC], no. 48939/99, ECHR 2004 XII) მიმაჩნია, რომ № 1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის შემხებლობის საკითხი სხვა საკითხებს კვეთავს მოცემულ საქმეში. მსურს თქვენი ყურადღება მივაქციო იმ ფაქტს, რომ პირველ განმცხადებელს კოტეჯი გადაეცა იმის გამო, რომ იყო აფხაზეთის შს სამინისტროს მაღალჩინოსანი (იხ. §§ 8 და 104). სხვა გარემოებებში ამ ფკანონით ნაგულისხმევი იქნებოდა, რომ განმცხადებელს შეეძლო კოტეჯით სარგებლობა აღნიშნულ სამინისტროში მსახურობის პერიოდში. შს სამინისტროდან განთავისუფლების შემდეგ განმცხადებელს უნდა შეეწყვიტა იმ კოტეჯში ცხოვრება, რომელიც მას ოფიციალური მიზნებისათვის გადაეცა.

თუმცა, ამ საქმეს აქვს ძალზე სპეციფიკური გარემოებები, რომლებიც, ჩემი აზრით, განაპირობებს №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის გამოყენებას. იმ უკანონის აღიარებით, რომ კოტეჯი მას ოფიციალური მიზნით გადაეცა, აღვნიშნავ, რომ 2000 წლის 20 აპრილს, პირველმა განმცხადებელმა მიიღო ოფიციალური წერილი შს სამინისტროდან, რომელიც ადასტურებდა, რომ ის და მისი ოჯახი კოტეჯში დასახლდა 1994 წელს, შს მინისტრის მიერ გაცემული ბრძანების საფუძველზე, რომელიც ემყარებოდა 1996 წლის 28 ივნისის იძულებით გადაადგილებულ პირთა და დევნილთა შესახებ კანონს („იძულებით გადაადგილებულ პირთა კანონი“, იხ. განჩინება, §12). მე ვეთანხმები 105-ე პუნქტში პალატის მიერ მოყვანილ არგუმენტებს და დამატებით აღვნიშნავ, რომ 1993-1994 წლებში საქართველოში არსებული ჰუმანიტარული კრიზისის პირობებში სახელმწიფო ვალდებული იყო, დაეხმებინა და დაეცვა იძულებით გადაადგილებული პირები. 107-ე პუნქტში პალატის მიერ მოყვანილი არგუმენტების გათვალისწინებით, რომლის თანხმაც სახელმწიფომ, სხვადასხვა კანონის მიღებით დაადასტურა იძულებით გადაადგილებულ პირთა უფლებები საბინაო სექტორში და შექმნა მყარი გარანტიები მათ დასაცავად, მიმაჩნია, რომ იძულებით გადაადგილებულ პირთა დაცვის, მათ შორის საცხოვრებლით უზრუნველყოფის საკითხში სახელმწიფოს მკვეთრად გამოხატული სამართლებრივი ვალდებულება მათთვის ქმნის აშკარა მატერიალურ განზომილებას, რომელსაც იცავს №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლი.

გარდა ამისა, № 1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის გამოყენების მხარდასაჭერად მოვიყვან კიდევ ერთ არგუმენტს ამ საქმეში: საქართველოს სამმა სასამართლომ, იურისდიქციის სამ დონეზე (იხ. §§ 25-44) კონკრეტულად დაადგინა, რომ განმცხადებელი „ფლობდა“ კოტეჯს (იხ. §§ 26, 36, 43 და 44). თავის პრაქტიკაში,

სასამართლომ დააფიქსირა მისი სუბსიდიარული ხასიათი (იხ. *Scordino v. Italy* (no. 1) [GC], no. 36813/97, § 140, ECHR 2006-V), რაც გულისხმობს, რომ ეროვნული უწყებების, შესაბამისად სასამართლოების საქმეა ადგილობრივი კანონის ინტერპრეტაცია და მიმართება (იხ., *mutatis mutandis, Kopp v. Switzerland*, 25 March 1998, § 59, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-II).. ამ საქმეში საქართველოს სასამართლოების მიერ „ფლობის“ დაფიქსირება სადავო კოტეჯთან მიმართებაში და მისით სარგებლობა საქმეს აქცევს № 1 დამატებითი ოქმის 1-ლი მუხლის ფარგლებში.

მოსამართლე კაბრალ ბარეტოს ნაწილობრივ განსხვავებული მოსაზრება (თარგმანი)

მე შემიძლია დავეთანხმო უმრავლესობის მიერ წარმოდგენილ დასაბუთებას, გარდა იმ ნაწილისა, რომელიც შეეხება №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლით გათვალისწინებული დარღვევას.

ჩემი აზრით, პირველი განმცხადებელი არ იყო რაიმე საკუთრების მფლობელი, № 1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლში მოცემული მნიშვნელობით.

1. როგორც განაჩენის 8 პუნქტშია ნათქვამი, პირველი განმცხადებელი იყო შს სამინისტროს მაღალჩინოსანი, და მას 1994 წლის იანვარში შესთავაზეს საგამოძიებო დეპარტამენტის უფროსის პოსტი; მას შემდეგ, რაც მან დაიკავა პოსტი, მას და მის ოჯახს გამოუყვეს საცხოვრებელი სამინისტროს კუთვნილ კოტეჯში.

2. ჩემის აზრით, კოტეჯი განმცხადებელს შესთავაზეს მისი როგორც საჯარო მოხელის სტატუსის გამო.

განმცხადებელი ფლობდა აღნიშნულ საკუთრებას არა საკუთარი სახელით, არამედ მესაკუთრის – შს სამინისტროს სახელით.

განმცხადებლის მიერ კოტეჯის ფლობა თუნდაც გრძელდებოდა ათ წელზე მეტხას, განმცხადებელსა და საკუთრებას შორის არსებულ სამართლებრივ ურთიერთობაში არაფერი შეცვლილა.

3. თუმცა, კონკრეტულ შენობაში დასახლების უფლება, რომლის მესაკუთრეც არ არის პირი, არ უდრის საკუთრებას №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლში მოცემული მნიშვნელობით (იხ. სხვათა შორის, სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე *JLS v. Spain*, no. 41917/98, *Reports* 1999-V).

რომც ყოფილიყო ჩარევა ან რაიმე საკუთრების წართმევა, მხოლოდ მესაკუთრეს ან მფლობელს შეუძლია, საკუთარი სახელით გამოთქვას პრეტენზია №1 დამატებითი ოქმის 1 მუხლის დარღვევასთან დაკავშირებით.

4. აღნიშნულის გათვალისწინებით, უპირატესობას ვანიჭებ იმ მოვლენების განხილვას, რომლებსაც დაექვემდებარა პირველი განმცხადებელი კონვენციის მე-8 მუხლის საფუძველზე, და მისი უფლების დარღვევის დადგენას მის საცხოვრებელთან დაკავშირებით.